

INFORMATÍVNA SPRÁVA O AKTUÁLNYCH AKTIVITÁCH MESTA BANSKÁ BYSTRICA

V OBLASTI ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Informatívna správa o aktuálnom stave aktivít mesta v environmentálnej oblasti nadväzuje za správy o aktivitách v oblasti životného prostredia spracované v predchádzajúcom volebnom období.

Správa bude zverejnená na webovom sídle mesta: <https://www.banskabystrica.sk/zivot-v-meste/klimaticka-zmena/>

Text obsahuje aktuálny odpočet vybraných projektov a činností a informácie o niektorých nových aktivitách v oblasti životného prostredia, ktoré mesto Banská Bystrica uskutočňuje, podporuje, alebo sa na nich podieľa.

VÝZNAMNÉ OCENENIE

Mesto Banská Bystrica dosiahlo významné celonárodné uznanie, keď sa stalo celkovým laureátom titulu Enviromesto 2023 udeľovaného Slovenskou agentúrou životného prostredia v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia. Po Trnave, Kežmarku a Trenčíne sa tak Banská Bystrica stala štvrtým celkovým laureátom od vzniku tohto oceňovania udeľovaného v dvojročných cykloch. Deklaruje to správanie sa mesta pristupovať zodpovedne voči životnému prostrediu, ktoré nie je ľahostajné nášmu mestu. Vytváranie zdravého životného prostredia a starostlivosť oň patrí medzi priority Banskej Bystrice, čoho dôkazom je v posledných rokoch množstvo zrealizovaných projektov, ktoré významným spôsobom prispeli k jeho zlepšeniu. Rovnako na ďalšie obdobie sa pripravujú investície a zámery, ktoré budú mať tiež pozitívny environmentálny dopad na naše mesto. Podrobná prihláška, s ktorou sa Mesto banská Bystrica zapojilo do súťaže o titul Enviromesto 2023 je pripojená na konci dokumentu ako príloha Informatívnej správy.

• KLIMATICKÁ ZMENA, ZELENÁ A MODRÁ INFRAŠTRUKTÚRA

V rámci klimatických aktivít mesta, pokračuje realizácia projektu Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica (kód ACC01P02; program SK-Klíma; výzva „Akčné plány na zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy implementované miestnymi orgánmi v mestských územiach (ClimaUrban)“). Projekt je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru 2014 – 2021 a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky, dofinancovaný z rozpočtu mesta.

Cieľom projektu je reakcia mesta Banská Bystrica na zmenu klímy, najmä stanoviť a realizovať vhodné adaptačné a mitigačné opatrenia a naplánovať tieto opatrenia na najbližšie obdobie. Opatrenia majú prispievať k udržateľnej kvalite života obyvateľov a kvalite životného prostredia v meste Banská Bystrica v reakcii na nepriaznivé dopady zmeny klímy. Partnerom projektu je Nórsky inštitút pre mestský a regionálny výskum (NIBR) Metropolitná univerzita v Osle – Norwegian Institute for Urban and Regional Research (NIBR) Oslo Metropolitan

University. Projekt trvá od 27. februára 2021 do 26. februára 2024. V súčasnosti sa projekt nachádza v $\frac{3}{4}$ jeho trvania.

Nosnými aktivitami projektu sú:

- vytvorenie Akčného plánu pre mitigáciu a adaptáciu na zmenu klímy mesta Banská Bystrica,
- komplexná rekonštrukcia Materskej školy Šalgotárjanska
- Výsadba zelene, vytvorenie ovocnej záhrady a dažďových záhrad v materských školách Šalgotárjanska a Družby,
- výmena nepriepustného povrchu za priepustný v areáli materskej školy Družby,
- inštalácia verejného inteligentného LED osvetlenia.

Realizácia projektu Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica prebieha vo väzbe na schválený a aktualizovaný harmonogram. Prebieha intenzívna komunikácia so Správcom programu k ukončovaniu aktivít a k prípadnému predĺženiu projektu (do apríla 2024). Prijímateľ predkladá každé 4 mesiace Správcom programu priebežnú správu o projekte. V novembri 2023 bola odovzdaná 8. priebežná správa o implementácii projektu, ktorá bola správcom odsúhlasená a finančne vysporiadaná. V auguste 2023 prebehlo pravidelné monitorovanie a finančná kontrola na mieste s pozitívnym výsledkom, bez výhrad. Oddelenie rozpočtových aktivít mesta pripravuje zmenu projektu pred jeho ukončením. Komplexne bola ukončená aktivita Komplexná rekonštrukcia Materskej školy. Energetické opatrenia v škole boli realizované v rokoch 2022 a 2023 a oficiálne otvorenie sa uskutočnilo symbolicky na deň detí, vo štvrtok dňa 01.06.2023. Kompletne v zmysle projektu boli realizované dažďové záhrady, zatienenie detských ihrísk, komplexné výsadby a výmeny nepriepustných povrchov za priepustné, po zložitej príprave projektovej dokumentácie a verejného obstarávania aktivity týkajúcej sa verejného osvetlenia, budú tieto po ich dodaní dodávateľom v zmysle zmluvy inštalované. V areáli MŠ Družby boli realizované v mesiaci júl, kedy bola materská škôlka uzatvorená počas prázdnin. Popri realizácii dažďovej záhrady sa zrekonštruoval aj chodník (výmena nepriepustného povrchu za priepustný). Dažďová záhrada nadväzuje na chodník, preto tieto dve aktivity musia byť realizované spoločne. Aktivita Inštalácia verejného inteligentného LED osvetlenia je v súčasnosti v procese verejného obstarávania.

Obdobné riešenia sú pripravované na väčšine budov, ktoré budú prechádzať plánovanou rekonštrukciou. Cieľom mesta je v stav, aby pri každej novej obnove budov, alebo inej investičnej akcii, tam kde to možnosti dovoľia, boli riešené aj „zelené“ opatrenia.

Mesto realizuje aj vybudovanie oddychovej zóny Tajovka - THK. Predmetom stavebných prác je vybudovanie oddychovej zóny na brehu toku Tajovka a úprava priľahlého brehu vybudovaním nového opevnenia päty svahu a stabilizácie brehu. V oddychovej zóne sa vybuduje drobná architektúra a mobiliár, ktoré budú tvorené originálnymi prvkami z agátového dreva, ohnisko bude vybudované z lomového kameňa, chodníky sú s mlatovým povrchom stabilizované obrubníkom z oceľovej pásoviny, dopadové plochy pri originálnych prvkoch sú navrhnuté z drvenej kôry. Povrch územia je dotvorený vybudovaním nového trávnik, výsadbou 8 ks stromov a pôdokryvných drevín. Úprava pravého brehu potoka Tajovka je rozdelená na tri úseky. Prvý úsek bude spevnený geobunkami, ktoré budú vyplnené

kamenivom, na druhom úseku sa päta koryta spevní kamennou nahádzkou a svah sa spevní protieróznou geosieťou, na treťom úseku sa päta svahu zastabilizuje guľatinou a svah bude spevnený protieróznou geosieťou s hydroosevom. Priečny profil koryta a pozdĺžny sklon sa nemení. Na záujmovom úseku sa dno koryta prečistí od naplavených zemín, kameňov, popadaných stromov. Vybudovanie oddychovej zóny si vyžiada vyčistenie od náletových drevín. Účelom projektu je podpora rozvoja telesnej kultúry, športu a turistiky, v rámci rozvoja regiónu, v blízkosti sídliskovej štruktúry.

Mesto pokračuje tiež v príprave inštalácie fotovoltických panelov na vybraných objektoch mesta. Do prvej etapy inštalácií boli vybrané objekty MŠ Stážovská, Radvanská a Na Lúčkach. Na tieto objekty boli pripravené projektové dokumentácie v ráttane statických posudkov objektov. V prvom až druhom kvartáli 2024 by mala prebehnúť inštalácia systémov na týchto objektoch, následne na ďalších dvoch a v súbahu projektová a administratívna príprava ďalších objektov.

ZELENÉ SÍDLISKÁ – ZELENÁ A MODRÁ INFRAŠTRUKTÚRA – PODPORA BIOLOGICKEJ A KRAJINNEJ DIVERZITY

Projekt Zelené sídliská je zameraný na komplexnú revitalizáciu obytných vnútroblokov a sídliskových priestorov v rôznych častiach mesta, s dôrazom na rozvoj a podporu zelenej a modrej infraštruktúry. Je jedným z mnohých zámerov mesta, ktoré majú za cieľ uvádzať do praxe opatrenia v súvislosti s klimatickými zmenami a podporujú systematické plánovanie na území mesta. Investície do zelenej infraštruktúry sú významné z hospodárskeho hľadiska nakoľko sa zachováva schopnosť prírody zmierňovať negatívne účinky zmeny klímy a je nákladovo oveľa efektívnejšie, ako keby sa museli tieto stratené služby nahrádzať oveľa nákladnejšími technickými riešeniami zo strany človeka.

Revitalizácia sa týka verejných priestorov siedmich vytypovaných lokalít:

Mládežnícka – Družby – Okružná, 2. Podháj, 3. Magurská – Krivánska – Jelšový hájik, 4. Bernoláková – Radvanská, 5. Severná, 6. Vansovej, 7. Gaštanová – Lipová – Limbová – Povstalecká. V zmysle uzatvorených zmlúv o dielo (ZoD) sa vypracovali projektové dokumentácie potrebné pre územné rozhodnutie (DÚR) na všetkých sedem lokalít.

Na základe doterajšieho priebehu predpokladáme ďalší postup pri projekte Zelených sídlisk následovne:

- Odovzdanie Dokumentácie pre stavebné povolenie + inžinierska činnosť (pre všetky časti projektu)
- Realizácia + autorský dozor (pre všetky časti projektu)
- Odovzdanie stavby (pre všetky časti projektu)

Projekt bol predstavený aj výskumníčke z University of Novi Sad - Sare Đorđević (Cc), ktorá je na krátkodobej vedeckej misii (Short Term Scientific Mission / STSM) v rámci projektu COST Action - CA20132 - Urban Tree Guard – Safeguarding European urban trees and forests through improved biosecurity (UB3Guard). Počas svojho pobytu na Slovensku sa

venuje problematike správy zelene a drevín v rámci zelenej infraštruktúry mesta "Tree Safety and Risk Management in Urban Green Infrastructure". V októbri zavítala do Banskej Bystrice a stretla sa s pracovníkmi samosprávy. Okrem Banskej Bystrice navštívila ešte mestá Zvolen, Nitra, Trnava a Bratislava.

V októbri bol priebeh projektu odprezentovaný na Komisii pre životné prostredie. Prezentácia bola zameraná predovšetkým na navrhované konkrétne zelené a modré opatrenia vo všetkých lokalitách.

• ZELENĽ

INFORMÁCIA O AKTUÁLNYCH AKTIVITÁCH MESTA BANSKÁ BYSTRICA V OBLASTI GENERELU ZELENÉ A AKTUALIZÁCIA STAROSTLIVOSTI O DREVINY

Pri revitalizácii, regenerácii a údržbe jestvujúcich plôch zelene, ako aj pri realizácii novo navrhovaných plôch zelene, sa rozvoj mesta riadi jednak podľa vymedzenia jednotlivých kategórií mestskej zelene v ÚPN mesta, jednak podľa požiadaviek a regulatívov vybraných plôch zelene obsiahnutých v Genereli zelene mesta Banská Bystrica (EKOJET, s.r.o. Bratislava, 2010).

V súčasnosti mesto Banská Bystrica v spolupráci s organizáciou Záhradnícke a rekreačné služby (ZAaRES) a spoločnosťou T-MAPY (dodávateľ riešenia GISPLAN pre mesto) pripravuje postupnú aktualizáciu podkladových vrstiev v GISPLAN-e mesta v časti Príroda a krajina v aplikácii PASPORT ZELENÉ – Ide o aplikáciu pre evidenciu a správu mestskej zelene, ktorá vymedzuje a sčíta plochy určené na údržbu, zobrazuje a eviduje údaje o jednotlivých drevinách (stromy a kríky). Umožňuje aj prípravu a organizáciu údržby zelene. Súčasťou aplikácie je v súčasnosti mapa pasportu zelene, ktorá je „preklopená“ z Generelu zelene mesta Banská Bystrica a vrstva drevín a krov z Dokumentu starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica (Ekojet,s.r.o., 2010). Postupne sa tieto vrstvy aktualizujú a dopĺňajú o nové informácie:

- Aktualizácia Dokumentu starostlivosti o dreviny (DSoD) mesta Banská Bystrica (Etapa I, Etapa II.). Dendrologický prieskum ako pri I. etape, tak aj pri II. etape vykonávala Technická univerzita vo Zvolene.
- Aktualizácia informácií z krajinársko-architektonickej súťaže návrhov pre Mestský park Banská Bystrica, projektových dokumentácií pre Zelené sídliská a iných pripravovaných projektov a dokumentácií (napr. Námestie Slobody, MÚSES, Klimatická stratégia - APMA)
- Aktualizácia údajov vrstiev (plôch) zelene v správe a údržbe organizácie ZAaRES
začiatkom apríla sa konali k danej téme prípravné stretnutia a školenia, za účasti vybraných odborov a oddelení MsÚ (Odbor architekta mesta, Oddelenie životného

prostredia, Oddelenie odpadového hospodárstva a údržby verejných priestranstiev), pracovníkov ZAaRES-u a T-MAPY.

Pri aktualizácii dokumentov sa čaká na schválenie rozpočtu, kde by mali byť zachytená ďalšia, III. Etapa najmä Dokumentu starostlivosti o dreviny.

ZAaRES

Za sledované obdobie od júna 2023 do novembra 2023 vykonával ZAaRES rôzne činnosti, povinnosti na úseku údržby verejnej zelene vyplývajúce mu zo zriaďovacej listiny na pozemkoch mesta Banská Bystrica.

Manažment **kosieb** ostal nezmenený, teda sídlisková zeleň sa kosí kompletne a na extenzívnych plochách a lokalite Mestský park sa vytvoria mozaiky za účelom podpory biodiverzity a prírode blízkeho kosenia. Podpora rozmanitosti týchto plôch sa realizovalo dosevom lúčnych kvetov v polovici mesiaca apríl 2023. ZAaRES sa zameriaval aj na zníženie uhlíkovej stopy pri kosbách nákupom elektrických strojov, ktoré sa postupne zamieňajú za tie so spaľovacím motorom.

Kosba sídliskovej zelene Banskej Bystrice začala v 16. týždni 2023. Prvá kosba prebehla v časovom rozmedzí 5-6 týždňov počas ktorých sa zaznamenalo 11 daždivých dní ktoré práce veľmi komplikovali. Ďalšie komplikácie boli aj u externého dodávateľa UNICARBACK ktorý na niektoré lokality nastúpil s trojtýždňovým omeškaním. Tieto komplikácie dokázal ZAaRES vykryť vlastnými silami a to predĺženými smenami a smenami cez víkend. V 22. týždni 2023 sa plynule prešlo na druhú kosbu. Počas druhej kosby ktorá trvala 6-8 týždňov bolo zaznamenaných 6 daždivých dní. Druhú kosbu výrazne skomplikovali poruchy strojov. Z desiatich široko záberových kosačiek so samozberom sa pokazilo až päť, z toho v štyroch prípadoch je oprava nerentabilná. Počas druhej kosby sa taktiež museli vykonávať predĺžené smeny a cez víkend, ale výpadok techniky bol taký veľký že sa časový sklz oproti harmonogramu nedokázal dobehnúť. Po ukončení druhej kosby sa na niektorých lokalitách začala tretia kosba. Tretia kosba neprebiehala plynule na všetkých lokalitách, ale prebiehala podľa potreby a to podľa nárastu trávnikov. Preto trvala rôzne dlhú dobu podľa lokalít a to od šesť do desať týždňov. Taktiež podľa potreby prebehla aj štvrtá kosba, ktorá však už bola spojená so zberom lístia. Kosba centra mesta sa odlišuje od kosby sídlisk a to v intenzite. Tento rok sa centrum kosilo spravidla raz za štyri týždne od polovice apríla do konca septembra. Kosba okrajových častí prebehla podľa potreby v dvoch až troch cykloch. Najintenzívnejšie prebiehali kosby od mája do júla.

Po ukončení 4-tej kosby, respektíve, počas štvrtej kosby sa na zelených plochách začalo aj so spomínaným **zberom opadaného lístia**. Lístie sa zbiera najmä na cintorínoch či materských školách a detských ihriskách, v blízkosti peších či cestných komunikácií a na plochách s vysokým počtom drevín, kvôli veľkému nánosu odpadu. V záujme zachovania biodiverzity sa lístie na plochách, ktoré si to svojim účelom nevyžadujú, ponecháva. Čo sa týka ostatných bežných prác začalo sa s ošetrovaním drevín a krov ktoré si vyžadujú pravidelnú údržbu. Tak isto sa začalo s výrubmi drevín na základe právoplatných výrubových povolení. V rámci týchto výrubov bolo aj pár špecifických a náročných výrubov, ako výrub topoľov na Ceste ku Smrečine, výrub suchých smrekov na cintoríne Skubín, či výrub rizikových drevín nad cestnou komunikáciou Na Karlove, ktoré pre ZAaRES zabezpečil externý dodávateľ PLATAN PLUS.

Polievanie v meste Banská Bystrica sa realizuje zavlažovaním záhonov, náhradných výsadiieb a mobilnej zelene. Keďže nie sú nikde vybudované závlahy musí sa polievať pracne a to vysielaním techniky do terénu. Polievanie záhonov a mobilnej zelene prebieha minimálne trikrát za týždeň počas suchých letných alebo aj jarných týždňov. Polievanie náhradných výsadiieb, respektíve plnenie zavlažovacích vakov, prebiehalo raz týždenne. Samozrejme na polievanie majú vplyv dlhé obdobia sucha, ale v pozitívnom zmysle aj daždivé dni, avšak dôležité sú dlhšie trvajúce mierne dažde ako návalová búrková činnosť s veľkým prívalom vody. Keďže ZAaRES nedisponuje autom na zavlažovanie, už druhý rok si príspevková organizácia vypožičala hasičský voz Tatra 815 cas32 od DHZO Mýto pod Ďumbierom a polievanie v meste zabezpečili najmä vďaka tejto technike. Polievanie sa však skomplikovalo, keď toto vozidlo dostalo poruchu počas zásahu pri požiari v Mýte pod Ďumbierom. Od tohto momentu bolo dva týždne v opravárskom servise a tým pádom sa dva týždne touto technikou nepolievalo, čo výrazne dočasne zasiahlo niektoré stromy z náhradnej výsadby. Horúce letné dni sú záťažou nielen pre flóru, ale aj pre ľudí. Pre obyvateľov ako i návštevníkov sú pripravené možnosti na schladenie sa vo fontánach a osviežiť sa môžu aj vďaka vodným hmlám na historickom námestí a v parku pod Pamätníkom SNP. V uliciach pre zmenu osviežujú vzduch a znižujú prašnosť kropiace vozidlá, ktoré polievajú najmä cesty. Obyvatelia sa môžu i napiť vo viacerých pitných fontánkach, ktoré sú na Námestí SNP alebo vo vnútroblokoch na sídliskách Sásová-Rudlová a Fončorda. Osviežiť sa dá vo fontánach na Námestí SNP, v Národnej ulici, na Fortničke, v Sásovej či v parku pred mestským úradom.

Kvetinové záhony sa postupne na vybraných lokalitách menia. Napríklad na kruhovom objazde pri termináli už takáto zmena nastala. Vysadili sa menej náročné druhy (vlaha živiny) za účelom ponechania estetiky a zníženia nákladov. Na podobnom princípe sa zrealizovala výsadba troch stromov, javorov a iných krov a rastlín na novom kruhovom objazde na Medenom hámri. Záhony v centre mesta ostali zatiaľ ponechané v pôvodnom režime, zmena sa dotkla len pri upravovaní pôdy, do ktorej sa vložilo viac biologického hnojiva teda mulču, ktorý lepšie viaže vlahu počas horúcich letných dní.

Odpady **biologicky rozložiteľného odpadu** vyvezené na skládku ZAaRES-om boli za kalendárny rok 2023 k dňu ukončenia kosieb 1 044 ton, pričom ďalších 135 ton trávy bolo zhodnotených v bioplynovej stanici v Medzibrode a zhruba 40 ton haluziny ako odpadu po výruboch a opíľovaní bolo použitých ako štiepka na výrobu tepla. V rokoch 2023 i 2022 je nižší objem BRO, ako roky predtým. Pokým v roku 2022 to bolo zapríčinené najmä suchom, tak v tomto roku malo na to vplyv chladné počasie na jar a tým pádom neskorší nástup nárastu trávy a teda i samotného začiatku výkonu kosieb. Pozitívnym krokom k zužitkovaniu produktov, ktoré vzniknú pri údržbe zelene je využívanie už spomenutej stanice Bioplyn Medzibrod, kde sa spotrebúva biologický materiál v bioplynovej stanici. Tu sa vytvára plyn, ktorý sa následne premieňa na elektrickú energiu. Výhodou je, že zo vzniknutého odpadu pri tomto procese vznikne aj tzv. digestát, z ktorého sa vie vytvoriť separát ktorý sa vie použiť ako plnohodnotné prírodné hnojivo.

Z iných činností a dôležitých udalostí je potrebné spomenúť výrub lipy v Mestskom parku na základe právoplatného výrubového povolenia. Lipa bola vo veľmi zlom zdravotnom stave, ponechal sa 3m vysoký štomp kvôli biodiverzite. Počas výrubu bola prvolaná odborná osoba ktorá pobrala z lipy vzácné živočíchy ktoré v nej zimovali (netopiere). Od novembra začal ZAaRES riešiť aj vianočné stromčeky v rámci mestských častí i na centrálne Námestie SNP. Na námestie sa stromček osadil v predposlednom novembrovom týždni. Veľmi pozitívne sa

hodnotia tendencie výsadby živých vianočných stromčekov, ktoré sa uskutočnilo v troch lokalitách a to na Fončorde, Sásovej a na Uhlisku.

ZAaRES sa postupne zapája aj do **projektov** na získanie mimorozpočtových zdrojov najmä v oblasti budovania zelenej infraštruktúry. Úspešne sa podarilo získať grant od Slovenskej sporiteľne, kde bol ZAaRES úspešný a získal 13 000,- € na projekt zelená zóna – Sásová (Rudohorská kosodrevina). Na predmetnej ploche sa vysadili dve aleje s celkovým počtom 61 drevín, pričom jedna aleja sa zrealizovala pozdĺž rovinky a druhá popri centrálnom schodisku. Druhým úspešným získaním mimorozpočtových zdrojov bol grant od Tipsport nadácie v sume 3 000,- €, ktorý ZAaRES využil na výsadbu drevín v okolí futbalového areálu MMS Radvaň/Kráľová. Výrazný posun vpred v týchto aktivitách bol aj vďaka užšej spolupráci s mestským úradom a najmä p. Vrbiniakovou, ktorá však bohužiaľ rozviazala pracovný pomer a od leta už nepôsobí na mestskom úrade. Na jej miesto krajinnej architektky sa však hľadá adekvátne náhrada. Každopádne ZAaRES plánuje v podobných aktivitách naďalej pokračovať.

PODNIK MEDZITRHU PRÁCE

V roku 2012 bola mestom Banská Bystrica založená nezisková organizácia vykonávajúca verejnoprospešné práce Podnik medzitrhu práce, n.o., r.s.p. Podnik sa pred tromi rokmi stal integračným sociálnym podnikom, ktorý poskytuje služby najmä v komunálnej oblasti. V súčasnosti podnik poskytuje služby zamerané najmä na údržbu verejne zelene, kde poskytuje svoje služby v kosení a zbieraní biologicky rozložiteľného odpadu vo vybraných materských školách a cintorínoch za úhradu od Záhradníckych a rekreačných služieb. Vykonáva tiež pre iné subjekty údržbu zelene, tak trávnatých porastov, ako aj kríkov a stromov, ale taktiež poskytuje drobnú stavebnú činnosť, alebo vykonáva letnú a zimnú údržbu verejných priestranstiev.

AKTIVITY OBYVATEĽOV MESTA – MIESTNYCH KOMUNIT

Významnú rolu pri ochrane životného prostredia zohráva už dlhé roky **Banskobystrický spolok okrášľovací a ochranný (BBSOO)**, ktorý zrealizoval od júna do decembra množstvo najmä čistiacich a upratovacích aktivít v meste a jeho okolí.

V rámci pokračovania projektu z participatívneho rozpočtu Urpínske serpentíny Občianske združenie BBSOO vyčistil základ a okolia budúceho altánku, čím vykonal prípravu na výstavbu, následne sa odborne ošetrili základy vežičky a opravili sa vročená 1938 podľa projektu a pokynu Krajského pamiatkového úradu. Povynášal sa materiál na stavbu altánku a vežičky, prečistili sa chodníky od popadaných konárov a kameňov, ktoré sa následne poodnášali. Vyčistili sa aj odvodňovacie rigoly a múriky od nánosov a machu. Prebehla výstavba ochranného múrika za altánkom a postupne sa odstraňovali náletové dreviny a rozširovali sa chodníky aj vďaka odstraňovaniu balvanov. Doplnilo sa zábradlie pri vežičke a altánku, pričom sa odstraňovalo súbežne staré zábradlie. Opravil sa základ altánku, realizovali sa vysprávky múrikov opravnou maltou a opravila sa aj nástenná lavička, na ktorej sa zrealizoval aj ochranný náter. Vykonalo sa betónovanie základu pre informačnú tabuľu, vyčistil sa priestor za malou železničnou stanicou pred CO krytom a vybetónovali sa základové pätky pre budúce osvetlenie, pričom sa osadili už aj niektoré stožiare verejného osvetlenia. V rámci iného projektu participatívneho rozpočtu Parčík cisárovnej Sissi dobrovoľnícky

BBSOO v lete dovezol chýbajúcu zeminu za spolupráce so StVPS a ZAaRESom, pričom zemina bola poskytnutá aj na iné projekty v rámci mesta na terénne úpravy dôležitých lokalít. V parčíku prebehol následne aj výsev trávy a odviezol sa biologicky rozložiteľný odpad.

Aktívni členovia BBSOO počas leta zorganizovali a vyzbierali aj rôzny odpad najmä z lúk, lesov a okolia Banskej Bystrice, konkrétne zabezpečili zozbieranie a odvoz pneumatík a odpadu po likvidácii skládky pod Bánošom, zozbieranie a odvoz pneumatík na Mládežníckej ulici, v Majeri, na Ceste na amfiteáter, z Ovocnej ulice, Sládkovičovej ulice, z Kališťa, Kozieho námestia. Zlikvidovali aj skládky na Sásovskej ceste, nad rodinnými domami nad Jakubom, či na Tatranskej ulici za Billou. V júni pokračovali aj v čistení a brigádach zameraných na odnášanie konárov a náletových drevín z evanjelického cintorína na Okružnej ulici, odkiaľ sa odviezlo celkovo 11 kusov veľkoobjemových kontajnerov. Rozbehli aj spoluprácu so ZŠ NARNIA, kde v rámci vyučovacieho predmetu „dobrovoľnícka činnosť“ chodili žiaci pomáhať pri čistení cintorína. BBSOO participoval aj pri budovaní oplotenia na cintorínoch Kostiviarska a Skubín.

Nezanedbateľná a vysoko nápomocná pri čistení mesta a odstraňovaní nelegálnych skládok je pomoc dobrovoľníkov. Početná **komunita Radvanskej záhrady** pokračovala v čistení a zveľaďovaní areálu a okolia Radvanského kaštieľa a taktiež lokality okolo Malachovského potoka.

• VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ

REVITALIZÁCIA VEREJNÝCH - MESTSKÝCH A PRÍRODNÝCH - KRAJINNÝCH PRIESTOROV: NÁMESTIE SLOBODY, MESTSKÝ PARK

Mestský park - Revitalizácia Mestského parku na Tajovského ulici v Banskej Bystrici patrí medzi projekty, kde sa kladie dôrazom na rozvoj a podporu zelenej a modrej infraštruktúry v súvislosti s klimatickými zmenami. V procese prípravy projektu dostal priestor aj dialóg obyvateľov, odborníkov a miestnej správy a spoločná diskusia o tom, ako by mal mestský park po revitalizácii vyzerat'. Participatívny proces, do ktorého sa zapojilo viac ako 200 obyvateľov, priniesol podnety pre kvalitný návrh riešenia verejného priestoru parku, ktorý vzišiel z krajinársko-architektonickej súťaže. Víťazný návrh od ateliéru **Gulačová Šereš architekti** má potenciál byť funkčný, citlivý voči potrebám Bystričanov, pripravený reagovať na výzvy budúcnosti, a zároveň reflektujúci na dôležitý odkaz minulosti parku. V najbližších dňoch by malo prebehnúť priame rokovacie konanie s víťazom krajinársko-architektonickej súťaže, ktorého výsledkom bude uzatvorenie Zmluvy o dielo na vypracovanie projektovej dokumentácie na revitalizáciu Mestského parku.

Námestie slobody – Na výber podoby priestoru Námestia slobody bol zvolený variant verejnej súťaže „súťažný dialóg“. V prvej etape museli uchádzači pripojiť vyplnený autorský prístup a zoznam referenčných projektov, ktoré hodnotila komisia na základe daných kritérií. Komisia následne vyhodnotila finálne súťažné návrhy v zmysle kritérií súťaže a dňa 20.11.2023 boli vyhlásené výsledky nasledovne:

1. miesto: BETWEEN (Slovenská republika), 2. miesto: LOCVS (Slovenská republika), 3. miesto: Tři.Čtrnáct + Atelier RAW (Česká republika), 4. miesto: Rehwaldt Landscape Architects + momentura (Česká republika, Nemecko).

Priebeh súťažného dialógu:

Dňa 17.4.2023 bol vyhlásený súťažný dialóg. Do súťaže sa prihlásilo 12 tímov.

Dňa 7.6.2023 zasadala komisia, ktorá do 2. etapy vybrala 4 súťažné tímy.

Dňa 12.7.2023 sa uskutočnila Úvodná konferencia, ktorej sa zúčastnili členovia komisie, experti, zástupcovia mesta a odborných útvarov a súťažné tímy.

Dňa 20.9.2023 odprezentovali súťažné tímy svoje návrhy vo fáze Koncept.

Dňa 25.10.2023 odprezentovali súťažné tímy svoje finálne návrhy.

Verejný vyhlasovateľ bude s víťazom súťaže uzatvárať Zmluvu o dielo na vypracovanie projektovej dokumentácie na rekonštrukciu Námestia slobody.

MESTSKÉ CINTORÍNY

Na cintorínoch v správe ZAaRES prebehli štyri kosby, pričom posledná bola spojená so zberom opadnutého listia pred Dňom všetkých svätých. Pred týmto sviatkom ZAaRES realizoval aj osvetu za používanie výlučne prírodných kvetinových kytíc, či vencov. Zároveň doplnil drobné náradie na cintorínoch, pravidelne na nich dopĺňal vodu a na Rímskokatolíckom cintoríne aj poskytol prenosné lavičky na použitie pre návštevníkov. Počas jesene sa vykonávali aj zdravotné a zmladzovacie orezy krov a stromov a riešili sa i technické nedostatky a opravy, prípadne vybudovania oplození na cintorínoch v Skubíne a Kostiviarskej.

Počas leta sa ukončila aj oprava hlavného schodiska k hrobke J.D.Matejovie na Rímskokatolíckom cintoríne nachádzajúceho sa na Námestí Š Moysesa, kde sa získala dotácia z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vo výške 70 000,- €. Celkové náklady predstavovali sumu 90 000,- €.

• EKOLOGICKÁ DOPRAVA

PLÁN UDRŽATEĽNEJ MOBILITY FUNKČNÉHO ÚZEMIA MESTA BANSKÁ BYSTRICA

Od jari je v platnosti Plán udržateľnej mobility, ktorému predchádzalo prerokovanie na spojenej Komisii mestského zastupiteľstva pre dopravu a bezpečnosť a Komisii mestského zastupiteľstva pre životné prostredie. Plán udržateľnej mobility funkčného krajského mesta Banská Bystrica (ďalej len PUMM) je strategickým dokumentom, s prvkami územného generelu dopravy miestnej úrovne. Bude podkladom pre čerpanie finančných prostriedkov európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj podkladom pre spracovanie štúdií, stratégií, územných plánov, územnoplánovacích podkladov a plánov dopravnej obslužnosti, či iných obdobných dokumentov. PUMM je strategickým dokumentom a je predmetom posudzovania podľa príslušných ustanovení zákona č. 24/2006 Z.z., o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, v znení neskorších predpisov. PUMM je založený na princípoch udržateľného rozvoja, pričom jeho hlavným cieľom je nájsť riešenie plánovania a organizácie dopravy, ktoré vedie k dlhodobému zlepšovaniu negatívnych dopadov na znečistenie ovzdušia,

hladiny hluku, fragmentácie a ohrozenia ekosystémov, a zároveň ku zvýšeniu bezpečnosti dopravy a zaisteniu dostupnosti pre všetky skupiny obyvateľstva, ktoré by neobmedzovalo mobilitu a prístup ku príležitostiam.

Prístup PUMM-u je medziodborový, snaží sa mesto opísať z hľadísk, ktoré sú dopravou prepojené alebo ovplyvnené. Cieľom PUMM-u je tiež previazať sektory a stratégie, ktoré sa, hoci len okrajovo, týkajú mobility. Komplexné spracovanie PUMM-u ako strategického materiálu sa realizovalo v časovom horizonte od roku 2021, s postupným spracovávaním, konzultáciami, komunikáciou s verejnosťou, dotknutými orgánmi, preverovaním si všetkých dostupných údajov, podkladov a pod. Proces SEA v zmysle zákona č. 24/2006 Z.z., o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, v znení neskorších predpisov bol realizovaný Okresným úradom v Banskej Bystrici - Odbor starostlivosti o životné prostredie. Plán udržateľnej mobility funkčného územia mesta Banská Bystrica pozostáva z nasledovných častí: Zber dát, Prieskumy, Dopravný model, Analýza, Návrhová časť, Plán dopravnej obslužnosti, a Plán implementácie a monitorovania PUM. Poslednou časťou je Strategické environmentálne hodnotenie (SEA). Súčasťou PUM je Plán dopravnej obslužnosti mesta Banská Bystrica.

V rámci ekologickej dopravy sa mesto Banská Bystrica zameriava aj na budovanie cyklotrás, pričom sa zrealizovala cyklotrasa na Zvolenskej ceste. Pribežne sa však pracuje na prepojení všetkých sídlisk s centrom mesta cyklotrasami, kde na dva úseky už bola odovzdaná projektová dokumentácia. Z hľadiska financovania sa mesto Banská Bystrica orientuje na získavanie mimorozpočtových zdrojov.

• OCHRANA OVZDUŠIA

Mesto spolupracuje so Slovenskou agentúrou životného prostredia (SAŽP), Okresným úradom v Banskej Bystrici, Úradom Banskobystrického samosprávneho kraja (BBSK) na projekte LIFE IP – *Zlepšenie kvality ovzdušia*.

Počas leta sa uviedlo dokončiť projekt Modernizácia cestnej dopravnej signalizácie križovatiek na ceste I/66 v Banskej Bystrici. Projekt zahŕňal 4 svetelné križovatky s inteligentným riadením. Zrealizovania projektu prinieslo výrazne lepšiu dopravnú situáciu v problematických uzloch a zvýšenie plynulosti dopravy. Tento fakt je veľmi významný z hľadiska zníženia výfukových plynov, teda emisií oxidu uhličitého (CO₂) do ovzdušia, čím sa znižuje skleníkový efekt vyvolaný týmito exhalátmi. Projekt zahŕňal aj podstatné monitorovanie a zber dát z týchto úsekov. Dáta získané z monitoringu dopravy budú využité v rámci komplexného systému informovania obyvateľov o meste. Rovnako tak budú slúžiť predstaviteľom mesta pri lepšom rozhodovaní a plánovaní rozvoja mesta. Informácie o doprave budú súčasťou komplexného prehľadu, ktorý v kontexte s ďalšími informáciami a dátami získanými z integrovaných zariadení dopravnej infraštruktúry poskytne prehľad o celkovej dopravnej situácii v meste. Tieto dáta budú formou dispečerského rozhrania prístupné v prvom rade organizáciám, ktoré majú v správe infraštruktúru mesta a predstaviteľom mesta. V budúcnosti sa sprístupnia aj obyvateľom v podobe online portálu a taktiež mobilnej aplikácie. Po integrácii dát z rôznych technologických zariadení a systémov získajú predstavitelia mesta spolu s občanmi jednoduché, ale pritom užitočné pohľady na to, ako mesto funguje a kde je jeho ďalší potenciál.

Mesto okrem spomínaných projektov podporuje:

- Ekologické vozidlá MHD „čisté trolejbusy“ – bezemisný pohon

- Modernizáciu cestných komunikácií
- Revitalizáciu 13 križovatiek
- Inteligentné verejné osvetlenie – spracováva sa projekt verejného osvetlenia po celom území mesta, pričom vytipovaná na najbližšiu rekonštrukciu je Fončorda (prekládka káblov, prvky SMART riešení)
- Vytvorenie miest pre nabíjanie elektromobilov
- Snahu zmluvne zaviazať spoločnosti ako sú Máriaus Pedersen, MIS, na proces výmeny vozového parku v obslužných činnostiach v odpadovom hospodárstve a údržbe komunikácii
- Zníženie prašnosti a zlepšenie kvality ovzdušia - záväzok častejšie polievanie letných mesiacoch a zametanie pre zníženie prachových častíc
- Rekonštrukciu autobusových zastávok a chodníkov.

• **OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY**

DOKUMENT STAROSTLIVOSTI O DREVINY MESTA BANSKÁ BYSTRICA.

Dokument starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica (DSoD) I. etapa a II. etapa sú spracované a zverejnené na stránke mesta Banská Bystrica. Ide o mapovanie stromov. V auguste a v septembri prebehol prieskum 53 ks stromov v Mestskom parku akustickým tomografom. Prieskum zabezpečila TU Zvolen na žiadosť mesta Banská Bystrica. Stromy boli vybraté podľa dokumentu Hodnotenie stavu stromov - aktualizácia stavu drevín, ktorý bol vypracovaný Ing. Kolníkom / VELES v novembri 2022. Výber bol upravený podľa materiálu Posúdenie prevádzkovej bezpečnosti stromov rastúcich v Mestskom parku v Banskej Bystrici - odborná expertíza / TU Zvolen / Lesnícka fakulta / apríl 2023. Výsledný dokument Dendrologický posudok na základe uskutočneného prieskumu akustickým tomografom bude slúžiť ako podklad pre víťaza súťaže návrhov Mestský park Banská Bystrica.

MENEŽMENT KOSENIA

Už štvrtý rok aplikuje ZAaRES prístup pri kosbách v rámci prírody blízkeho koseniu. Reaguje tak na zmenu klímy, ktorá sa prejavuje zvýšenými priemernými teplotami vzduchu a výkyvmi počasia. V súčasnosti je u nás v Banskej Bystrici dlhšie obdobie sucha len s krátkodobými nízko intenzívnymi zrážkami. Preto sa musí klásť čoraz väčší dôraz na zadržiavanie a lepšie využívanie vody a pristúpiť napríklad aj k zmene manažmentu kosenia na vybraných plochách. Premyslenejšou a prírode blízkou údržbou zelene sa dosahuje znížená prašnosť, zlepšuje sa ochladzovanie priestoru i ochranu rastlín a živočíchov. Práve na plochách s nižšou frekvenciou kosenia sa podporuje zvyšovanie biodiverzity, ktorá bola tohto roku zvýraznená aj dosevom semien lúčnych kvetov na vybraných lokalitách.

- **POLNOHOSPODÁRSTVO, LESNÉ HOSPODÁRSTVO** (prímestské lesy, lesoparky)

AKTIVITY MESTSKEJ SPOLOČNOSTI MESTSKÉ LESY BANSKÁ BYSTRICA S.R.O.:

Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o. systematicky pracujú v oblasti envirovzdelávania a lesnej pedagogiky s viacerými materskými, základnými a strednými školami, ako aj s Technickou univerzitou vo Zvolene. V sledovanom období boli uskutočnené viaceré vychádzky so žiakmi do prírody (do lesoparkov alebo k vodnému žľabu) s účasťou lesného pedagóga z Mestských lesov Banská Bystrica. Taktiež boli pripravené viaceré prednášky na základných školách v regióne.

Konkrétne v júni 2023 pri príležitosti Medzinárodného dňa detí – v rámci lesnej pedagogiky pripravili zamestnanci Mestských lesov Banská Bystrica program v lese pre škôľkarov z Lesného klubu Mravenisko a ZŠ Harmanec. Taktiež prebehlo slávnostné odovzdávanie vysvedčení lesníkmi z Mestských lesov Banská Bystrica v lese pri vodnom žľabe Rakytovo pre žiakov 1. – 4. ročníka ZŠ Harmanec.

V letnom období bolo pokosených na území Mestských lesov Banská Bystrica s.r.o 16 hektárov horských lúk. Kosenie lúk je veľmi významné pre zachovanie biodiverzity horských ekosystémov a kvôli zabráneniu prenikania nepôvodných druhov. Vyrobené seno z pokosených lúk bolo použité na naplnenie senníkov, aby sa tak zabezpečil prísun objemového krmiva pre raticovú zver v čase núdze v zimnom období.

V septembri sa uskutočnilo kosenie mokrade v Laskomeri a likvidácia inváznych rastlín za aktívnej účasti Mestských lesov Banská Bystrica s.r.o. Tiež sa zrealizovalo požehnanie kaplnky svätého Huberta správcom miestnej farnosti v Dolnom Harmanci na bývalej lesnej škôlke Tajchy za účasti primátora mesta Banská Bystrica, generálneho riaditeľa Lesov SR, š.p. a ďalších významných hostí. Dôvodom vybudovania kaplnky je plnenie kultúrnej a vzdelávacej funkcie lesov. V rámci „Dňa bez áut“ 22.9.2023 v rámci Európskeho týždňa mobility mali Mestské lesy umiestnený pod tržnicou stánok, kde sa vykonávali aktivity lesnej pedagogiky.

V dňoch 27.9.–28.9.2023 sa uskutočila Medzinárodná konferencia „Aktuálne otázky manažmentu prímestských lesov“ v Košiciach, kde Mestské lesy Banská Bystrica prezentovali odborný príspevok na tému „Využívanie mimoprodukčných funkcií lesov v podmienkach Mestských lesov Banská Bystrica s.r.o.“

V októbri 4.10.2023 sa uskutočnil „Deň s lesníkom“ pri vodnom žľabe Rakytovo so študentami Gymnázia A. Sládkoviča v Banskej Bystrici, v rámci projektu lesnej pedagogiky pre stredné školy LESU ZDAR, v spolupráci Mestských lesov s Národným lesníckym centrom. Cieľom bolo spoznať prácu lesníka v reálnom prostredí lesa, o ktorý sa stará s možnosťou pre študentov vyskúšať si vybrané lesnícke, technické činnosti. V dňoch 17.10 – 19.10.2023 sa uskutočnilo hlavné cvičenie študentov Technickej univerzity vo Zvolene pri vodnom žľabe Rakytovo, ktoré každý rok zabezpečujú Mestské lesy Banská Bystrica v rámci hlavných cvičení výučbu v teréne. Tento rok sa uskutočnili hlavné cvičenia z predmetu Lesnícke mechanizačné prostriedky s gestorom Doc. Ing. Vladimír Štollmannom, CSc.

V jesennom období bolo ošetrovaných ovčou vlnou alebo repelentami 31,50 hektárov mladých lesných porastov, čo je približne 100 000 stromčekov. Vysadené mladé stromčeky v tomto roku a predchádzajúce roky sa takýmto spôsobom ošetrujú za účelom ich ochrany proti poškodeniu a zničeniu zverou v zimnom období.

- **CHOV ZVIERAT**

V Banskobystrickej Karanténnej stanici pre spoločenské zvieratá (Zvolen, Unionka 17), ktorá slúži pre potreby miest Banská Bystrica a Zvolen sa počas letných mesiacov kvôli horúcemu počasiu prijalo viacero opatrení. Pracovníci karanténnej stanice počas horúčav trikrát denne psom vymieňali vodu v kotercoch. Vo výbehu mali snečníky, aby neboli na priamom slnku, a taktiež bazény, v ktorých sa mohli v horúcich dňoch ochladzovať. Pre horúčavy sa upravil aj čas prechádzok so psami pre verejnosť. Záujemcovia mohli prísť od 8.00 do 11.00 h, aby sa zvieratá neprehriali. V karanténnej stanici sa vyhotovili zábrany dažďovej vode na nádvorí. Zasypala a zasfaltovala sa nefunkčná dezin. jama a pred vchodovou bránou sa vykonalo odfrézovanie asfaltu a vyhotovenie trativodu na dažďovú vodu, ktoré sa realizovalo najmä vďaka mestu Zvolen. Začiatkom decembra, dňa 03.12.2023 sa uskutočnila akcia pre verejnosť Mikulášske venčenie.

- **ZELENÉ A OBEHOVÉ HOSPODÁRSTVO**

Prostredníctvom Oddelenia odpadového hospodárstva a údržby verejných priestranstiev, Mesto realizuje, resp. podieľa sa na aktivitách, informačných kampaniach a osvetovej činnosti v oblasti obehového hospodárstva, dlhodobo sa usiluje sa o aktívne uplatňovanie vhodnej environmentálnej politiky.

V jarných mesiacoch bol do každej domácnosti rodinných domov na území mesta zabezpečený rozvoz 120 litrových žltých vriec na združený zber plastov, kovov a tetrapakov a modrých 240 l nádob na papier. V súlade s platnou legislatívou sa od augusta zaviedol zber **vytriedeného odpadu priamo „od dverí“** týchto domácností podľa stanoveného harmonogramu. Vývoz odpadu zabezpečuje zmluvný partner mesta, spoločnosť Marius Pedersen, a. s. Ide o združený zber plastov, tetrapakov a kovov, ako aj o vývoz papiera. Zmena vychádza z povinnosti zavedenia nulovej donáškovej vzdialenosti v individuálnej bytovej výstavbe (IBV) pre vybrané komodity podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpade. S distribúciou sa začalo už 15. mája tohto roka. Celkovo sa rozniesli nádoby a vrecia do 4 000 domácností v IBV. Následne boli postupne sťahované 1 100 litrové kontajnery na plasty, tetrapaky, kovy a papier zo stojísk v individuálnej bytovej výstavbe. Systém zberu skla zostal zachovaný, naďalej je realizovaný prostredníctvom zelených kontajnerov v tvare zvonu. Frekvencia vývozu pre plasty, tetrapaky a kovy je jedenkrát za štyri týždne. Realizovaný je prostredníctvom žltých vriec, ktoré sú však problémom pre mnohých obyvateľov a pravdepodobne sa bude hľadať spôsob vykonávania zberu 240 l nádob. Papier je vyvázaný jedenkrát za osem týždňov a jeho zber sa uskutočňuje prostredníctvom 240 litrových modrých nádob. Vrecia a nádoby je potrebné v deň vývozu vyložiť do 6:00 h. pred svoju nehnuteľnosť na verejne prístupné miesto. V prípade väčšieho množstva kartónových obalov je možné využiť aj Zberný dvor v Radvani. Vývoz triedených zložiek je zabezpečovaný podľa aktuálneho harmonogramu v šiestich zberových oblastiach, do ktorých boli jednotlivé mestské časti zahrnuté. Uvedené sú v ňom len najhlavnejšie banskobystrické ulice. Komunálny odpad ale je vyvázaný i zo všetkých príľahlých ulíc, tak ako aj pri vývoze biologicky rozložiteľného odpadu. Leták s harmonogramom dostali obyvatelia IBV do poštových schránok v priebehu letných mesiacov.

Mesto Banská Bystrica s cieľom priniesť modernú, estetickú a efektívnu zmenu v oblasti zberu komunálneho odpadu, pokračovalo s projektom budovania **polo podzemných kontajnerov** vo vytypovaných mestských častiach. V mesiacoch september až október sa začalo s budovaním ďalších stojísk na sídlisku Radvaň a v októbri boli na ulici Bernolákova vybudované a dané do užívania štyri stojiská polo podzemných a na Námestí Ľudovíta Štúra jedno stojisko. Jeden polo podzemný kontajner nahradí zberovou kapacitou šesť bežných kontajnerov, dochádza v ňom k vyššiemu zhutneniu odpadu. Nie je potrebné teda v daných lokalitách taký počet stojísk pôvodných nádob na komunálne odpady (každé z týchto stojísk predstavovalo aj prvok znečistenia a celkového estetického rázu sídliska), čo otvorilo priestor pre využitie stojísk a ich transformáciu na parkovacie miesta.

V prvej polovici novembra prebehol jesenný zber **biologicky rozložiteľného odpadu** zo záhrad. Biologicky rozložiteľný odpad (BRO) tvorí približne polovicu hmotnosti komunálneho odpadu, a to najmä v domácnostiach so záhradami. Vzniká napríklad pri zhrabovaní opadaného lístia či orezávaní stromov a kríkov. Aj túto jeseň mali obyvatelia rodinných domov možnosť využiť jeho odvoz prostredníctvom pristavených veľkoobjemových kontajnerov. Cieľom sezónneho zberu je zabrániť ukladaniu bioodpadu na skládke, a tiež vzniku nelegálnych skládok. Napriek tomu, že BRO sa časom prirodzene rozloží, skládky pôsobia neesteticky a napr. v prípade uloženia na brehu vodných tokov zvyšujú riziko povodní. Obyvatelia mesta sú preto každoročne vyzývaní, aby BRO zo záhrad zhodnocovali výhradne kompostovaním na vlastnom pozemku. Zapojiť sa môžete aj do zberu prostredníctvom 240 l či 660 l nádob, odovzdať odpad do zberného dvora v Radvani, alebo ho uložiť do pristavených veľkokapacitných kontajnerov, ktoré sú určené výhradne na jeho zber, podľa vopred stanoveného harmonogramu.

Z hľadiska využitia zeleného odpadu v spolupráci so spoločnosťou Marius Pedersen mohli na jeseň požiadať obyvatelia Banskej Bystrice bezplatne využívať **kompost** z nimi vyprodukovaného bioodpadu. Záujemcovia si po podaní žiadosti a stanovení presného termínu vyzdvihnutia kompostu mohli prísť kompost vyzdvihnúť na Zberný dvor na Zvolenskej ceste. Zodpovedné triedenie odpadov sa oplatí a odmenou môže byť práve „čierne zlato“, ktoré obohatí pôdu o potrebné živiny. Dôležitým atribútom kvality kompostu je množstvo živín a organickej hmoty, neprítomnosť patogénov. Materiál privezený na kompostáreň je podrvený a podľa receptúry namiešaný do zakládok. Tieto sú prekopávané mostovým prekopávačom kompostu. Po skončení procesu kompostovaný materiál opúšťa technologickú plochu a je preosiaty na sitovacom zariadení. Výsledný produkt je podrobovaný chemickým a mikrobiologickým analýzám. Kompost, vyrobený certifikovaným procesom, vyhovuje technickej norme STN 46 5738. Tento kompost obsahuje zmes stabilizovaných organických látok, ktoré prešli riadenými biologickými premenami zabezpečovanými aeróbnymi mikroorganizmami, a preto pravidelné hnojenie takýmto kompostom poskytuje niekoľko výhod. Kompost je bohatý na organické látky. Živiny z kompostu sa uvoľňujú do pôdy postupne a vďaka tomu majú rastliny pravidelný prísun živín potrebných na ich rast. Kvalitný kompost je zdrojom základných živín pre pôdu a rastliny – N (dusík), P (fosfor), K (draslík) a tiež horčíka a stopových prvkov. Obohacuje pôdu o organické látky, ktoré predstavujú zdroj energie a stavebných látok pre pôdne organizmy a rastliny, zvyšuje retenčné a infiltračné schopnosti pôdy pre dažďovú vodu. Kompost podporuje zakorenenie priesad, stromov a kríkov a zvyšuje ich

prijatie až o 50%. Kompost predlžuje kvitnutie kvetov a zvyšuje úrodnosť vďaka dodaným živinám. Práve vďaka zodpovednému triedeniu bioodpadu a jeho následnému spracovaniu môže mať kompost svoju hodnotu a vysoký obsah živín. Obyvatelia mesta Banská Bystrica tak jeho pravidelným pridávaním do pôdy, môžu v nej zvýšiť podiel organických látok a živín. Je zdrojom dusíka, fosforu, draslíka, horčíka, vápnika a stopových prvkov. Vhodný je na hnojenie záhrad, ovocných sádov, pri výsadbe stromov, okrasných drevín a trvaliek či pri zakladaní a pestovaní trávnikov. Pre alkalické hodnoty pH však nie je vhodný na výsadbu a hnojenie kyslomilných rastlín, ako sú čučoriedky, azalky či hortenzie.

Počas jesene sa uskutočnil aj pravidelný zber **nebezpečného odpadu** prostredníctvom jeho mobilného zberu pracovníkmi spoločnosti DETOX s.r.o, ktorí ho profesionálne zneškodnili. Medzi odpad s obsahom škodlivých látok, ktorý mohli obyvatelia bezplatne odovzdať patria najmä autobatérie a batérie, farby a prázdne obaly z farieb a iných nebezpečných látok, lieky, motorové a jedlé oleje či olejové filtre, chemikálie, textilie a vody znečistené škodlivinami, ortuťové teplomery, riedidlá, rozpúšťadlá, zásady, kyseliny, zvyšky pesticídov a insekticídov, žiarivky, elektrické a elektronické spotrebiče a iné. Vzhľadom na zmenu legislatívy už nie je možné prevziať azbest priamo od občana mesta. Taktiež nie je možné prevziať opotrebované pneumatiky, nakoľko sa nejedná o komunálny odpad. Podmienkou pre prevzatie odpadu je predloženie občianskeho preukazu. Zároveň žiadame obyvateľov, aby boli trpezliví a na miestach zberu nevytvárali skládky, ale počkali na vozidlo v stanovenom termíne. Mimo uvedené zastávky nie je vzhľadom na časový harmonogram možné zastaviť či zísť.

Pre zabezpečenie triedenia a odvozu komunálneho odpadu z materských škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta boli oslovení riaditelia týchto zariadení. Do **triedeného zberu** komunálnych odpadov sa zapojili všetky z oslovených **materských škôl** a pre potreby zabezpečenia triedeného zberu boli dodávateľskou spoločnosťou Marius Pedersen, a.s. pristavené nádoby. Prerokovanie nárokov na zabezpečenie druhov a počtu nádob bolo vykonávané osobne pracovníkom oddelenia odpadového hospodárstva a údržby verejných priestranstiev spolu s edukačným usmernením ako správne triediť odpad.

• ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE

Pracuje sa na aktualizácii a príprave viacerých dokumentov. Pre účinnú ochranu a podporu životného prostredia je potrebné dobré nastavenie, aktuálnosť a efektívna vymožiteľnosť dokumentácií. Ide najmä o územný plán, ale tiež o Miestny územný systém ekologickej stability, Generel zelene, Dokument starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica, Klimatickú stratégiu (akčný plán pre adaptáciu a mitigáciu) a ďalšie. Prebehli verejné diskusie k štúdiám všetkých siedmich projektov Zelených sídlisk – odborníci navrhujú prvky zelenej a modrej infraštruktúry na podporu biodiverzity a kvality životného prostredia.

Z hľadiska procesu zmien územného plánu je aktuálne v procese obstaranie Zmien a doplnkov územného plánu Mesta Banská Bystrica č. 8, k čomu prebehlo pripomienkovanie, prerokovanie a v súčasnosti sa čaká na vyjadrenie Okresného úradu - §25 zmysle stavebného zákona. Prebehol výber na zhotoviteľa dokumentácie Zmeny a doplnky územného plánu Mesta Banská Bystrica č. 9, ktorých riešením budú sumarizované podnety od roku 2016 po rok 2022. Prebieha

komunikácia so zhotoviteľom o príprave dokumentácie. Zároveň došlo k potrebe ďalších zmien a doplnkov územného plánu Mesta Banská Bystrica č. 10.

Zmeny a doplnky územného plánu centrálnej mestskej zóny Slovenka – juh boli spracované a v súčasnosti prebieha ich pripomienkovanie. Dňa 29.11.2023 sa uskutočnilo ich verejné prerokovanie. Zároveň sa plánuje aj spracovanie Zmien a doplnkov územného plánu centrálnej mestskej zóny Slovenka – sever, západ.

V priebehu roka vznikla potreba plánovania obstarania ďalších zmien a doplnkov centrálnej mestskej zóny a to:

- Zmeny a doplnky územného plánu centrálnej mestskej zóny B.Bystrica, BLOK VII. – Kollárova ulica, Zmeny a doplnky č. 2
- Zmeny a doplnky územného plánu centrálnej mestskej zóny B.Bystrica, Blok č. X, Zmeny a doplnky č. 2
- Zmeny a doplnky územného plánu centrálnej mestskej zóny B.Bystrica, časť Hušták - Belveder, Zmeny a doplnky č.2, časť funkčnej zóny B
- Zmeny a doplnky územného plánu centrálnej mestskej zóny B.Bystrica, Námestie Ľudovíta Štúra – Zmeny a doplnky č.2

- **INVESTIČNÁ ČINNOSŤ** (posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie - EIA)

Zhrnutie posudzovania vplyvov činností na životné prostredie (EIA)

Dátum prijatia na MsÚ	Dátum doručenia na OŽP	Doba vyvesenia/stanoviska	Názov	Poznámka	Katastr. územie /problematika
06.10.2022	07.10.2022	21 dní	Rekonštrukcia a dostavba areálu Fakultnej nemocnice F.D. Roosevelta	Rekonštrukcia Fakultnej nemocnice s poliklinikou	Námestie L. Svobodu 1
16.11.2022	22.11.2022	21 dní	Technická vybavenosť pre rodinné domy na Kačici	Budovanie infraštruktúry a sietí	KN-C č. 1931/26,146,115,213,214,215,242,278,284,288,290,292,296,298,294,300,302,303,305,306,309,311,312,316,318,320,322,324,328,330,332,334,336,338,340,342,344,346,348,351,353,355,357,359,361,363,367,365,369,371,373,375,377,379,381,383,385,387,388,389,391,393,395,397,399,401,403,404,4

					06. (k.ú. Banská Bystrica)
05.12.2022	05.12.2022	15 dní	Rozhodnutie - Navrhovaná činnosť rozšírenie činnosti zariadenia na zber výkup odpadov – BB časť Radvaň	Rozhodnutie zo zisťovacieho konania - nebude sa posudzovať	KN-C č. 3395/1 k.ú Radvaň
23.12.2022	23.12.2022	15 dní	Rekonštrukcia a dostavba areálu Fakultnej nemocnice F.D. Roosevelta	Rozhodnutie zo zisťovacieho konania - nebude sa posudzovať	Námestie L. Svobodu 1
25.1.2023	25.1.2023	15 dní	Rozhodnutie - Bytový dom Radvaň, BB	Rozhodnutie - nebude sa posudzovať	KN-C č. 3373/9,53,101,103,3,54,55,60,64,67,68,69,75,94,95,96,98,102,104,105,106,76,77,78,79 k.ú. Radvaň
20.2.2023	21.2.2022	10 dní	Zariadenie na zhodnocovanie BRO - kompostáreň Banská Bystrica - zvýšenie kapacity	Zmena navrhovanej činnosti	KN-C č. 1002/8, 1001,/22, 1001/34,1001/35 k.ú. Šalková
23.3.2023	24.3.2023	21 dní	Obytný súbor BB - Pršianska terasa, lokalita CH - Sklady vojska	Zámer	KN-C č. 3660/107 až 3660/111, 3660/98, 3660/99, 3660/101, 3660/102, 3660/103 k.ú. Radvaň
6.4.2023	7.4.2023	21 dní	Obytný súbor Borovicový háj	Zámer	KN-C č. 2696/2, 2696/43, 2696/48-68, 2701/1, 2701/20-22, 2702/30, 2702/51, 2702/80, 2702/100 k.ú. Sásová
14.04.2023	15.04.2023	15 dní	Mobilné zariadenie na zhodnocovanie stavebných odpadov TEREX EVOQUIP COBRA 290R, Pemax plus s.r.o.	Rozhodnutie - nebude sa posudzovať	KN-C č. 1926/218,1926/22, k.ú. Kostiviarska
08.06.2023	08.06.2023	10 dní	Experimentálny pivovar	Zmena navrhovanej činnosti	KN-C č. 3309/10 k.ú. Radvaň
08.06.2023	12.06.2023	15 dní	Čiastočná rekultivácia Lomu na Kiaroch - Šalková	Rozhodnutie - nebude sa posudzovať	KN-C 1079/2 k.ú. Šalková

12.06.2023	12.06.2023	21 dní	HV rozvod - dodávka tepla a chladu	Zámer	KN-E č. 4-3179, 2-298, 2-300/101, 2-148, 2-149 k.ú. Kremnička
19.06.2023	21.06.2023	21 dní	Ploštiny - nad Pieninskou ulicou - výstavba rodinných domov	Zámer	KN-C č. 2653/7,35-44; 2656/5,8,9,10,11; 2659/4,15-38; 2484; 2485; 2486; 2487; 2488; 2493/1; 2494/1,3; 2654/1-3; 2656/3; 2653/5,35,41,40,2,4,11; 2495/1 a 2494/2, 2493/9 a 2493/3 k.ú. Sásová
20.06.2023	21.06.2023	21 dní	Využitie odpadov na spätné zasypávanie - Lom Šalková - Kôcová	Zámer	KN-C č. 1204/3, 1204/9, 1204/11 k.ú. Šalková
02.08.2023	02.08.2023	21 dní	Tepelný napájač a oddeľovacia výmenníková stanica pre FNsP FDR	Zámer	KN-C č. 5623/2, 3492, 5699/3, 3490/1, 3486/1, 5699/7, 3486/1, 3488/2, 5699/4, 5406/3, 5406/31, 2590/22, 2590/13, 2590/98, 2590/5, 2590/10, 2590/11, 2590/7, 2590/14 a v k.ú. Radvaň na parcelách KN-C 1429/1, 1449/2, 1449/1, 4059/1, 4059/6, 1420/13, 1420/3, 1420/6, 4185/1 k.ú. Banská Bystrica
18.09.2023	19.09.2023	21 dní	Zariadenie na zhodnocovanie BRO - Šalková	Zámer	KN-C č. 1002/8, 1001/22, 1001/34, 1001/35 k.ú. Šalková
10.10.2023	12.10.2023	21 dní	RELIW CENTRUM, Zvolenská cesta 139 (priemyselný park Šalková)	Zámer	KN-C č. 1218/8 k.ú. Šalková
07.11.2023	10.11.2023	10 dní	EUROMOTOR IV. Etapa, časť B, Banská Bystrica	Zmena navrhovanej činnosti	KN-C č. 368/1, 368/2, 369, 368/4, 532/1 k.ú. Kremnička
10.11.2023	14.11.2023	21 dní	ISTRICA (bytový komplex za Tatranskou)	Zámer	KN-C č. 2702/80 (hlavné stavby), 2702/30, 2702/51, 2702/80, 2702/100

					(inžinierske siete) k.ú. Sásová
13.11.2023	14.11.2023	21 dní	Zariadenie na zhodnocovanie a recykláciu plastových odpadov (Ekolumi, Partizánska cesta)	Zámer	KN-C č. 374/28 k.ú. Senica (areál bývalej stredoslovenskej cementárne)

• **INFORMÁCIE O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA, OSVETOVÁ ČINNOSŤ, SPOLUPRÁCA**

Na stránke www.visitbanskabystrica.sk, ktorú spravuje mesto Banská Bystrica sú pravidelne zverejňované aktuálne informácie v sekcii Novinky a propagované naučné chodníky, turistické trasy a cyklotrasy.

Plagáty sa zverejňujú v elektronických KIOSKOCH, webových stránkach mesta, fcb stránkach. Mesto má dohodu s viacerými portálmi, kde sa propagujú zaujímavosti a novinky z každej oblasti – Cestovný informátor, Lexikón, Cyklotoulky atď.

V rámci programovej činnosti sa organizujú tvorivé dielne k aktuálnym témam v spolupráci so š.p. LESY SR a Mestskými lesmi Banská Bystrica s.r.o.

Počas leta a jesene 2023 ZAaRES spracoval edukatívne video o inváziách rastlín a zároveň realizoval informačnú kampaň pred Dnom všetkých svätých o podpore využívania výhradne živých kvetov a vencov použitých na cintorínoch.

AKTIVITY ŠKÔL

V oblasti ochrany životného prostredia sa na základných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta, ale aj neverejných zriaďovateľov, prebieha viacero projektov.

Každá z 11 **základných škôl** zriadených mestom Banská Bystrica rozvíja environmentálnu výchovu a zdravú výživu prostredníctvom rôznych projektov a predmetov uplatňovaných na školách. Sú to napríklad projekty a predmety ako Škola podporujúca zdravie, Viem čo zjem, Bez prírody by to nešlo, Eduga, Recyklo hry, Zelená škola, Štyri ročné obdobia, TTT (triediš, triedim, triedime), Bionika – príroda na to prišla sama, Včelí plán pre biodiverzitu, Delesun (Detská lesnícka univerzita), Deň zdravej výživy, Deň Zeme, Svetový deň vody, Voda základ života, Turistický krúžok, Envirofilm a vodíkové auto, Deň zvierat, Beseda so včelárom, Klíčenie semien – projekt, Zber papiera, Svetový deň bez tabaku, Voda v prírode - Deň vody v škole, Márius Pedersen - Triedenie odpadu - ekologický projekt, "Eko-kalendár, Bio-enviro, Baterky na správnom mieste, Eko Alarm – Modul 1 a Modul 2, Včielka Ejka, Ochrana lesov, Mladý botanik, Príroda učebňou, učebňa v prírode, Tajomstvo ríše zvierat, projekty Svetový deň výživy, Svetový deň zvierat, More, aktivity zamerané na zvieratká, Voda v rukách človeka, Erasmusday: Zelená turistika, Zelené ŠKD, Kto rastie v parku, Eko vrecká, Deň slnka, Svetový deň zdravia, Stromček pre vtáčiky, Zdravá škola, Zdravie na tanieri – žijeme zdravo, Trieda

pod oblohou, Náučný chodník Strom života, Zatoč s odpadom, Separácia odpadu, Rovesnícke učenie, Naučme deti kompostovať, Zbieranie batérie so Šmudlom, Elektroodpad – dopad, S Velkou Bystřicou, Ako učiť o zmene klímy, Naša škola si s ekológiou sadne, Miesto kde žijem, Svetové dni s EKO, Jesenný swap, Enviráčik a iné. Mnohé školy boli zároveň zapojené do projektu Ekotopfilm, Envirofilm 2023, kde si pozreli aj rôzne dokumentárne filmy o ochrane prírody a krajiny.

Program **Zelená škola** je najčastejšie využívaným programom v školách. Projekt sa zameriava na hľadanie cesty zmeny, ktorá povedie k zdravšej, "zelenšej" a aktívnejšej škole i spoločnosti. O problematike životného prostredia nestačí len získať vedomosti, ale je zároveň nevyhnutné snažiť sa zmeniť naše konanie. Urobiť zmenu, ktorú je vidieť a cítiť. Zelená škola podporuje tímovú prácu a pomáha vytvárať spoločnú víziu školy, ktorá rešpektuje a prakticky chráni životné prostredie. Počas celého certifikačného procesu je škola sprevádzaná a usmerňovaná regionálnym centrom a konzultantom, ktorý ju zároveň hodnotí. Regionálne centrum pravidelne organizuje vzdelávacie podujatia pre konzultantov a koordinátorov Zelených škôl. Školy, ktorým sa podarí úspešne zrealizovať všetkých sedem krokov, získajú na konci certifikačného obdobia medzinárodný titul - certifikát „Zelená škola“ a vlajku Eco-Schools. Za čiastočné splnenie podmienok si školy z certifikačnej slávnosti odnesú diplom „Na ceste k Zelenej škole“ a o vlajku Eco-Schools sa môžu uchádzať v nasledujúcich školských rokoch. Certifikát alebo diplom sa udeľuje vždy na jeden kalendárny rok, preto je potrebné jeho platnosť na ďalšie obdobie obhájiť. Na základe medzinárodného štandardu siedmich krokov je certifikát Zelená škola značkou kvality environmentálneho vzdelávania a manažmentu na školách. Vlajka a certifikát symbolizuje to isté na Novom Zélande, v Brazílii, vo Fínsku či u nás na Slovensku.

Tiež **materské školy** sa zapájajú do rôznych projektov a vedú deti k pozitívnemu prístupu k životnému prostrediu a zdravému životnému štýlu. Materské školy realizujú v rámci svojich školských vzdelávacích programov rôzne externé či interné projekty v oblasti environmentálnej výchovy. Cieľom výchovno-vzdelávacej činnosti v materských školách je teda aj budovanie pozitívneho vzťahu detí k prírode, k zdravému životnému štýlu. Dôraz je kladený na rozvoj prírodovednej gramotnosti, ekologickej gramotnosti, na efektívne využívanie edukačných aktivít aplikovaných pri pobyte detí vonku formou outdoorového vyučovania.

V oblasti environmentálnej výchovy materské školy aktívne spolupracujú so Slovenskou agentúrou životného prostredia, s Univerzitou Mateja Bela, s Lesmi Slovenskej republiky, so Štátnou ochranou prírody SR, s Tihányiovským kaštieľom, s neziskovou organizáciou Živica, s Ekocentrom Malá liška, so SOŠ Pod Bánošom v oblasti spoznávania života včiel.

Deti sa aktívne zapájajú do zberu elektroodpadu, papiera a gaštanov, zapájajú sa do aktivít v rámci Dňa stromu, Dňa Zeme, Dňa vody. Počas celého roka sa deti starajú o bylinkovú záhradu, o políčka, v inštalovaných hmyzích domčekoch v areáloch škôl poznávajú a pozorujú hmyz, lúčne kvety, stromy, vývin motýľa, sadia a množia odrezky, počas zimného obdobia prikrmujú vtáky vyrábajú domčeky pre ježkov. V mnohých materských školách sú vybudované náučné chodníky, vyvýšené záhony. Počas pravidelných vychádzok do prírody zbierajú rôzne prírodné

materiály, ktoré využívajú pri tvorení a vyrábaní herbárov. Deti sa aktívne venujú problematike separácie odpadu, realizujú aktivity zamerané na trvalo udržateľný rozvoj a recykláciu odpadu.

V rámci projektu Adaptácia na zmenu klímy boli v areáli MŠ Družby 3 a MŠ Šalgotarjánska 5 vysadené úžitkové stromy a kry a boli vybudované dažďové záhrady. MŠ Profesora Sára 3 a MŠ Na Starej tehelni 7 získali medzinárodný certifikát Zelená škola a vlajku Eco-Schools za zníženie uhlíkovej stopy a za úspešnú realizáciu medzinárodnej metodiky 7 krokov participatívnym spôsobom. MŠ Tatranská 63 získala medzinárodný certifikát Zelená ochrana prírody. V rámci tohto programu rozvíjajú u detí tvorivé a kritické myslenie, prostredníctvom praktickej a holistickej environmentálnej výchovy nachádzajú súvislosti a hlbšie porozumenie vzájomnými väzbami medzi človekom a prírodou. Prostredníctvom aktívnej vzájomnej spolupráce jednotlivých inštitúcií sa zvýšila úroveň vzdelávacieho procesu, deti získali potrebné kompetencie a rozvíjali si svoje zručnosti v oblasti environmentu.

Materské školy realizujú v rámci svojich školských vzdelávacích programov externé aj interné projekty v oblasti environmentálnej výchovy. Informácie o týchto projektoch sú spracované v tabuľke.

MŠ / adresa	Interné projekty v rámci environmentálnej výchovy
9. mája 26	„Zelená edukácia v MŠ“, „Centrum zdravia“
29. augusta 14	„Škola podporujúca zdravie“
Buková 22	„Projekt ŠMUDLO“
Cesta k nemocnici 37	„Zeleninkové šialenstvo“
Družby 3	„Škola podporujúca zdravie“
Horná 22	„Škola podporujúca zdravie“, „Adamko hravo – zdravo“, „Prečo vlk šušlal“, „Projekt ŠMUDLO“
Hronská 18	„Škola podporujúca zdravie“
Jakubská cesta 77	„Zdravulienka“
Jilemnického 8	„Environmentálna výchova“
Karpatská 3	„Recyklohry“
Lazovná 32	„Zdravienkine dobrodružstvá, „Projekt ŠMUDLO“
Magurská 14	„Environmentálna výchova“, „Zelená škola“
Na Starej tehelni 7	„Zelená škola“
Odbojárov 9	„Za krajšie mesto“
Profesora Sára 3	„Zelená škola“

Radvanská 26	„Sedmokráska“, „Babičkina záhradka“, „Zober ma von“, „Projekt ŠMUDLO“
Radvanská 28	„Environmentálna výchova“, „Zdravienkine dobrodružstvá“, „Ekoprojekt“
Sásovská cesta 21	„Kamaráti s prírodou“, „Doktor príroda a planéta Zem“, „Projekt ŠMUDLO“
Strážovská 3	„Učenie o lese“, „Zasad' si svoju rastlinku“, „Zážitkové laboratórium“
Šalgotariánska 5	„Separovanie odpadu“, „Bylinková záhrada“
Tatranská 63	„Zelená škola“, „Projekt ŠMUDLO“
Tulská 25	„Priateľ prírody“, „Projekt ŠMUDLO“
ZŠ s MŠ Bakossova 5	„Projekt ŠMUDLO“

OTVORENÉ VLÁDNUTIE NA MIESTNEJ ÚROVNI V BANSKEJ BYSTRICI V OBLASTI PRŤICIPÁCIE NA TVORBE VEREJNÝCH PRIESTOROV

V súčasnosti sa čoraz viac potvrdzuje, že obyvatelia a občianske iniciatívy, ktoré v meste fungujú, sú dôležitými partnermi a veľkou pomocou samosprávy pri zvládaní adaptácie sa na klimatickú krízu. Angažovanosť obyvateľov a zdroje, ktorými disponujú, môžu redukovať niektoré nedostatky zdrojov a kapacít samospráv pri riešení klimatickej krízy. Obyvatelia môžu flexibilne a efektívne prijímať a realizovať rôzne adaptačné opatrenia priamo vo svojich obydliach, v ich blízkosti, na sídliskách, alebo kdekoľvek v meste žijú. Napríklad môžu zadržiavať vodu, sadiť stromy, kríky a kvety, stavať vtáčie búdky, krmidlá aj hmyzie hotely, vysievať lúčne zmesi, či ponechávať plochy trávniku nepokosené. Všetky tieto opatrenia však musia byť konzultované s Mestom Banská Bystrica, resp. so ZAaRESom, ktorý na požiadanie pri niektorých dopytoch pomáha nielen s edukatívnou formou, ale aj priamo poskytnutím rastlinného materiálu, hnojiva či zeminy podľa možností. Zároveň si občania mohli odobrať kompost pre svoje potreby z kompostárne Mariusu Pedersen, a.s.

V našom meste sa spoluprácou obyvateľov a mesta v oblasti klimatickej krízy začali intenzívne zaoberať aj v rámci Iniciatívy pre otvorené vládnutie, ku ktorej sa mesto Banská Bystrica prihlásilo a ktorej cieľom je systematicky podporovať participatívne procesy a procesy spolupráce so širokou ako aj odbornou verejnosťou. V rámci Iniciatívy pre otvorené vládnutie sa zorganizovali niekoľko participatívno – vzdelávacích projektov v rokoch 2022 a 2023:

- participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte “Zelené sídliská”,
- procesy zapájajúce obyvateľov do podpory biodiverzity na sídliskách v Banskej Bystrici,
- participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte “Revitalizácia Mestského parku”,

- participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte tvorby “Akčného plánu pre mitigáciu a adaptáciu na zmenu klímy”.

Sú to projekty zamerané na podporu a rozvoj zelenej a modrej infraštruktúry, biodiverzity v meste, ale aj aktivizáciu vzdelávania a budovania pozitívnych hodnôt k ochrane prírody u obyvateľov s cieľom budovania kapacít obyvateľov pre zvládania adaptácie sa na klimatickú krízu. Pokračujú aktivity v oblasti participácie a komunikácie s verejnosťou v rámci budovania kapacít zamestnancov MsÚ pre Otvorené vládnutie.

Banská Bystrica 05. decembra 2023

Ing. Martin Majling

Vypracoval Martin Majling v spolupráci so „Zeleným tímom mesta“ Martinom Lakandom, Jozefom Jankovom, Petrom Suchým, Michalom Štúberom, Michalom Masárom, Beátou Kostúrovou, Michalom Valentom, Adriánom Kostúrom, Ondrejom Chramcom, ale aj Martinom Pavelekom, Iviciou Gašparovičovou, Zuzanou Gombalovou, Soňou Karikovou, Andrejom Hut'kom, Vladimírom Bállekom, Janou Odrobiňákovou, Žanetou Hanzelyovou, Evou Hermánekovou, Petrom Sabom a ďalšími.

Všetkým participantom treba poďakovať za ich prácu a špeciálne poďakovanie patrí ľuďom, ktorí sa pričinili o sumarizáciu zrealizovaných opatrení v oblasti životného prostredia, na základe čoho nakoniec Mesto Banská Bystrica získalo titul ENVIROMESTO 2023.

Príloha

Prihláška so súhrnnom opatrení v rokoch 2021 – 2023, ktoré sa stali základom pre udelenie celonárodného titulu Enviromesto 2023.

Prihláška

Upozornenie:

1. Oboznámil som sa s informáciou o spracúvaní osobných údajov Prílohač. 1 k prihláške. Dopĺňajúce informácie o spracúvaní osobných údajov sú dostupné na stránke www.sazp.sk v sekcii Ochrana osobných údajov.

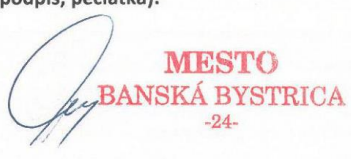
2. V zmysle zákona č. 78/2020 Z. z. a vyhlášky č. 78 zo 16. 3. 2022 o štandardoch pre informačné technológie verejnej správy, t. j. verejná prístupnosť, požadujeme prezentácie prihlásených miest ošetriť v zmysle tohto zákona, nakoľko budú zverejnené na webových sídlach SAŽP

Mesto:	Banská Bystrica	Kód (IC ZUJ):	508438
Okres:	Banská Bystrica	Počet obyvateľov:	74 207
Kraj:	Banskobystrický	Rozloha v km ² :	103,373274 km ²

Vyberte a vyznačte znakom **X** hodnotené oblasti, v ktorých bude vaše mesto uvádzať svoje aktivity.

Oblasť hodnotenia	Označte X	Názov zrealizovanej aktivity, projektu, príp. iných environmentálnych činností, ktoré sa v meste uskutočnili.
A. Zelené a obehové hospodárstvo	X	A.1. Zelený, udržateľný EYOF - Európsky olympijský festival mládeže A.2. Zavedenie využívania elektrického náradia na údržbu zelene A.3. Energetické zhodnocovanie zeleného odpadu A.4. Prírode blízke hospodárenie v lesnom hospodárstve A.5. Mozaikovitý kosenie trávnikov mestskej zelene A.6. Zavedenie systému zberu komunálneho odpadu prostredníctvom polopodzemných kontajnerov
B. Ochrana prírody a krajiny	X	B.1. Projekty Zelené sídliská B.2. Obnova mokrade a lúky v Laskomerskej doline B.3. Revitalizácia vnútroblokov Tulska a Sitnianska B.4. Aktualizácia Dokumentu starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica – II. etapa

		B.5. Mestský park – súťaž návrhov ako príprava na realizáciu revitalizácie verejného parku
C. Zdravé mesto	X	C.1. Projekt <i>Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica</i> - APMA C.2. Uplatnenie princípov participatívneho plánovania s obyvateľmi mesta (projekty „Zelené sídliská“, „Revitalizácia mestského parku“) C.3. Behaviorálne intervencie v miestnej samospráve C.4. Podpora cyklo dopravy
Zúčastnilo sa mesto v predchádzajúcich ročníkoch:		ÁNO/NIE

Primátor/-ka mesta (titul, meno, priezvisko): Ján Nosko	Kontaktná osoba za mesto (titul, meno, priezvisko): Ing. Martin Majling
Štatutár mesta (podpis, pečiatka): 	Adresa MsÚ (ulica, číslo, PSČ, mesto): Československej armády 26, 974 01 Banská Bystrica E-mail: martin.majling@banskabystrica.sk Telefón: 048/433 0116, 0907 901 347 www stránka mesta: www.banskabystrica.sk
Vyplnenú prihlášku a príslušné prílohy je potrebné zaslať elektronicky na adresu: enviromesto@sazp.sk do 5. júna 2023	
Adresa organizátora: Slovenská agentúra životného prostredia ENVIROMESTO 2023 Dolný Val 20 010 01 Žilina Kontakt na informácie a konzultácie: Ing. Marcela Sláviková, tel. 041/ 507 914 Ing. Mária Garčárová, tel.041/507 09 27; 0907 850 139	(vypíše organizátor) Prihláška zaregistrovaná dňa: Prihlášku prijal:

Oblasť A	Zelené a obehové hospodárstvo	
Názov konkrétnej aktivity, ktorá bude hodnotená (komplex projektov a aktivít na podporu zeleného a obehového hospodárstva)	A.1. Zelený, udržateľný EYOF - Európsky olympijský festival mládeže A.2. Zavedenie využívania elektrického náradia na údržbu zelene A.3. Energetické zhodnocovanie zeleného odpadu A.4. Prírode blízke hospodárenie v lesnom hospodárstve A.5. Mozaikovitý kosenie trávnikov mestskej zelene A.6. Zavedenie systému zberu komunálneho odpadu prostredníctvom polopodzemných kontajnerov	Obdobie realizácie: 2021 – 2023 2023 2023 2022 – 2023 2021 – 2023 2020 – 2023
Popísať a predstaviť, ako sa mestská samospráva podieľa na uplatňovaní environmentálnych charakteristík/zeleného aspektu v procesoch verejného obstarávania/nákupoch na úrovni mestskej samosprávy s cieľom znížiť negatívny vplyv samosprávy na životné prostredie. Popísať konkrétne zrealizovaný projekt, prostredníctvom ktorého došlo k vytváraniu podmienok, presadzovaniu a rozvoju inovácií/ekoinovácií s uplatnením zeleného verejného obstarávania (GPP). Popísať ako sa samospráva podieľa na realizácii obehového hospodárstva: aktivity na efektívne využívanie surovinných zdrojov, napr. biomasy, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti, zelené pracovné príležitosti, environmentálne manažérstvo – uplatňovanie dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky, záväzok samosprávy k prechodu na zelené hospodárstvo do strategických dokumentov, formy podpory samosprávy k rozvoju obehového hospodárstva a zvyšovanie povedomia o obehovom hospodárstve.		
Popis (max. 25 riadkov písmom Calibri 11): A.1. Banská Bystrica je najzelenším krajským mestom na Slovensku. Pre mesto a jeho vedenie je prioritou tvorba dobrého a zdravého životného prostredia v meste a jeho okolí, preto je prirodzenou súčasťou nášho portfólia realizácia environmentálnych projektov a projektov s pozitívnym dopadom na životné prostredie a klímu. Banská Bystrica bola v roku 2022 organizátorom a hostiteľom najväčšieho medzinárodného, multišportového podujatia pre mládež, konajúceho sa pod olympijskou vlajkou, Európskeho olympijského festivalu mládeže – EYOF. Festival sa konal od 24. – 30. 7. 2022, zúčastnilo sa ho 2 252 športovcov zo 48 krajín sveta, 1 032 dobrovoľníkov, udelených bolo 7 796 akreditácií, ale najdôležitejším faktom je, že bol realizovaný ako „zelený“, udržateľný EYOF. Z tohto dôvodu predkladá mesto Banská Bystrica, tento projekt ako nosný v procese uchádzania sa o titul ENVIROMESTO 2023. Prístup Banskej Bystrice, môže byť inšpiratívnym aj pre iné mestá nielen pri organizácii tak rozsiahlych podujatí, akým EYOF bol. Projekt Zelený, udržateľný EYOF má presah cez všetky sledované a hodnotené oblasti súťaže, bol jedinečný a výnimočný svojím usporiadaním, organizáciou a komplexnosťou. V oblasti Zelené a obehové hospodárstvo boli v rámci EYOF realizované nasledovné aktivity: na festivale bolo zavedené odpadové hospodárstvo s aplikovaním princípov cirkulárnej ekonomiky, oblečenie pre organizátorov, dobrovoľníkov, športovcov bolo vyrobené z recyklovaného plastu, medaily boli vyrobené v Kremnici, pre účastníkov boli zabezpečené opakovateľne použiteľné fľaše na vodu, v oblasti stravovania boli používané znovupoužiteľné materiály, boli minimalizované plasty, v rámci festivalových priestorov bolo inštalovaných		

1 000 zberných nádob, 50 nádob na zálohové obaly, vytriedilo sa až 1,8 t papiera, 0,9 t plastu, čo sa v porovnaní s obdobnými podujatiami považuje za veľmi úspešné. Vyprodukovaného bolo zároveň 2 tony zmesového komunálneho odpadu. Vybieraných bolo celkom 25 000 zálohovaných obalov.

A.2. V reakcii na zmenu klímy a znižovania uhlíkovej stopy pri údržbe verejnej zelene, pristúpili Záhradnícke a rekreačné služby (príspevková organizácia spravujúca majetok mesta Banská Bystrica, ďalej len ZAaRES) k viacerým zmenám. V zmysle klimatických zmien a meniaceho sa vývoja vegetácie, postupne prechádzame na ekologickú formu údržby zelene zameranú na elektrické mechanizačné prostriedky a zmenu manažmentu kosieb. Od vývoja trávnych spoločenstiev a kvantít prírastkov aplikujeme adekvátne elektrické stroje s rôznym výkonom. Tento rozdiel budú obyvatelia môcť aj počuť, nakoľko intenzita zvuku elektrických mechanizačných prostriedkov je minimálna. Okrem intenzity zvuku sa významne zlepšila ergonómia práce zamestnancov, t. j. zníženie prácnosti a nepriaznivého vplyvu vibrácií na človeka. Zároveň sa voči klasickým spaľovacím motorom úplne eliminujú emisie a ich vplyv na životné prostredie (zníženie uhlíkovej stopy) a samotných zamestnancov. V rozpočte mesta a ZAaRES-u bolo na tento účel vyčlenených necelých 60 000 EUR.

A.3. V meste Banská Bystrica vznikne ročne pri údržbe verejnej zelene približne 3 800 ton biologicky rozložiteľných odpadov - BRO. Odpad vzniknutý pri kosení trávnikovných plôch tvorí približne 67 % z celkového množstva BRO. Od začiatku roka 2023 sa BRO z kosieb energeticky a materiálovo zhodnocuje v bioplynovej stanici, kde sa odpad zhodnocuje na bioplyn, z ktorého sa generuje elektrická energia. Zvyškový materiál, ktorý sa na plyn nerozloží, t. j. digestát, je možné následne použiť ako hnojivo.

A.4. Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o v spolupráci s Národným lesníckym centrom vo Zvolene a Mestskými lesmi Kremnica s.r.o vypracovali a predložili projekt „Prebudovanie na prírode blízke hospodárenie ako nástroj adaptácie lesov na zmenu klímy“. Hlavným cieľom projektu je transfer a implementácia nových poznatkov a inovácií v oblasti zisťovania stavu lesa, plánovania a praktických postupov manažmentu lesov pri prebudovávaní na prírode blízke hospodárenie v lesoch (PBHL). Generálny partner svojimi aktivitami overí inovatívnu metódu nového spôsobu tvorby Programu starostlivosti o lesy na modelových územiach partnerov projektu, t. j. územiach, kde je zavádzané PBHL. Na prevádzkovej úrovni je projekt zameraný na rozšírenie prírody blízkeho hospodárenia v porastoch partnerov, zvýšenie druhovej pestrosti drevín, zabezpečenie heterogénnej výstavby porastu, a nahrádzanie porastov s vysokým rizikom poškodenia. Cieľ projektu je v súlade s obsahovým námetom Prebudovanie na prírode blízke hospodárenie ako nástroj adaptácie lesov na zmenu klímy, ktorý bol schválený hodnotiacou komisiou MPRV SR – Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb na zasadnutí 23. 03. 2022. Projekt sa na úrovni partnerov bude realizovať prostredníctvom implementácie podopatrenia 8.3 Podpora na prevenciu škôd v lesoch spôsobených lesnými požiarimi a prírodnými katastrofami, činnosť 3: Zlepšenie zdravotného stavu lesov, a to prostredníctvom realizácie adaptácie lesov na klimatickú zmenu a ochranu lesných porastov pred škodami spôsobenými raticou zverou. Dôraz bude pritom kladený na obnovu lesných porastov prostredníctvom vnášania chýbajúcich drevín a ochranu drevín (hlavne jedle). Tieto dve aktivity majú priamy súvis s adaptačnými opatreniami na zmenu klímy a na zvyšovanie biodiverzity. Spomínané aktivity boli zadefinované aj v obsahovom námete. Ďalšie potrebné aktivity (realizácia prečisťovania, ochrana mladých lesných porastov proti burine vyžínaním), ktoré pôvodne neboli v obsahovom námete, takisto priamo súvisia s dosahovaním vyššie uvedených cieľov.

A.5. V Banskej Bystrici v súčasnosti postupne sledujeme nastávajúcu zmenu klímy, prejavujúcu sa v krátkodobých nízko intenzívnych dažďoch a dlhších obdobiach sucha. Čoraz väčší dôraz sa kladie na zadržiavanie a využívanie vody v prírode. Vzhľadom na zmenené klimatické podmienky sme pristúpili ku znižovaniu intenzity kosenia. Vyčlenili sme 24 plôch, ktoré sa kosia len jedenkrát až dvakrát ročne (bližšie informácie na stránke www.zaaresbb.sk). Narastaním trávy do väčšej výšky a zahustením trsov tráv dochádza pri daždivom počasi ku vyššiemu zadržiavaniu vody a obmedzuje sa výpar. Nižšia intenzita kosenia sa realizuje aj v okolí vodných tokov – vytvárajú sa biokoridory pre lepšie životné podmienky a migráciu hmyzu. Na území

mesta Banská Bystrica ide o výmeru 235 596 m² trávnikových plôch v jednej kosbe. Zámerom mozaikovitého kosenia je zmena techniky kosenia, pri ktorom sa nekosí celá plocha územia parkov, ale intenzívne sa vykosia (6 – 8krát za rok) len priestory okolo peších komunikácií a centrálne partery určené pre šport a oddych. Pri intenzívnom kosení okolia peších komunikácií sa realizuje zákos na šírku 3 metrov. V okolí dospelých stromov a kríkovitých skupín je ponechávaná vysoká tráva a kosenie prebieha po odkvitnutí väčšiny lúčnych kvetov len približne dvakrát za rok.

A.6. V roku 2020 a 2021 prebehla za účelom zefektívnenia, estetizácie a zatraktívnenia nakladania s komunálnym odpadom a triedenými zložkami odpadov na území mesta prípravná činnosť budovania stojísk polopodzemných kontajnerov. V roku 2022 boli v mestskej časti Radvaň a Kráľová vybudované prvé stojiská (7 stojísk) a do konca mesiaca máj 2023 bolo vybudovaných ďalších 8 stojísk. Zámerom mesta Banská Bystrica je vybudovať ďalších 6 stojísk v roku 2023 a s aktivitou pokračovať aj v ďalších častiach mesta.

<i>Spoluúčasť na aktivite: (odborná, finančná, zapojenie verejnosti...)</i>	<i>Stručné zhodnotenie spoluúčasti:</i> A.1. – Organizácia na medzinárodnej úrovni, v rámci orgánov a organizácií štátnej správy, súkromného a verejného sektora. – Zapojenie odborných útvarov mesta do procesov organizovania. – Zapojenie dobrovoľníkov a s nimi vytvorená kvalitná príprava športovísk, prostredia. – Použitie recyklovaných materiálov na občerstvenie a oblečenie. – Ocenenie príprav a realizácií zo strany organizátorov. – Kvalitná reklama pre región Banskej Bystrice.
<i>Uveďte relevantné kvantifikovateľné výsledky (maximálne 5): napr.: počet projektov realizovaných GPP, úspory vďaka obehovému hospodárstvu a pod., počet zapojených subjektov... Uveďte aktivitu samosprávy na podporu obehového hospodárstva.</i>	A.1. inštalovaných 1 000 zberných nádob, 50 nádob na zálohové obaly, vytriedilo sa 1,8 t papiera, 0,9 t plastu, 2 t komunálneho odpadu, 15,5 tony bioodpadu. Vyzbieraných bolo celkom 25 000 zálohovaných obalov. A.2. Počas údržby zelene sa používa 20 ks elektrických krovinorezov, 5 ks elektrických fukárov, 5 ks elektrických plotostrihov, 10 ks elektrických píl. K tomu je zabezpečených 50 ks akumulátorov. Elektrické náradie zatiaľ odrobilo takmer 1 500 motohodín. A.3. Za jarné obdobie sa energeticky zhodnotilo 240 ton biologicky rozložiteľného odpadu z kosieb trávnikov. A.4. Celková výmera modelového územia dotknutého projektom je 496,42 ha lesa. Výmera lesa dotknutá aktivitami vykonávanými Mestskými lesmi Banská Bystrica s.r.o je 201,49 ha. A.5. Celková výmera mozaikovito kosených plôch je 75 905 m². Celková plocha extenzívne udržiavaných trávnikov je 128 500 m². A.6. Celkom bolo doposiaľ vybudovaných 15 stojísk polopodzemných kontajnerov na zmesový komunálny odpad, biologicky rozložiteľný odpad, papier, plasty, sklo, kovy.

Uved'te stručne skúsenosti samosprávy pre príklad dobrej praxe:

- **A.1.** Spoluorganizovanie Európskeho olympijského festivalu mládeže EYOF ukázalo, že aj takéto medzinárodné podujatie s nadpriemernou účasťou a jeho dopadom prakticky na celé územie mesta sa dá zrealizovať na základe zelených a udržateľných princípov.
- **A.2.** Širšie zavedenie nástrojov a zariadení s elektromotormi je prínosom ako pre životné prostredie mesta, ale aj pre samotných zamestnancov a je aplikovateľné v odvetviach údržby mestského verejného priestoru.
- **A.3.** Dostupnosť a využitie regionálnych zariadení je predpokladom zlepšenia zelených a udržateľných princípov pri starostlivosti o zeleň a jej výstupoch.
- **A.4.** Prírode blízke hospodárenie ako nástroj adaptácie lesov na zmenu klímy a na zvyšovania biodiverzity je možné realizovať prostredníctvom výberu vhodných aktivít - opatrení na zmiernenie vplyvu klimatickej zmeny a ochranu lesných porastov pred škodami spôsobenými raticou zverou, a to na úrovni mestských lesov.
- **A.5.** Prispôbenie sa zmenám, v súvislosti s nastávajúcou zmenou klímy, prejavujúcej sa v krátkodobých nízko intenzívnych dažďoch a dlhších obdobi sucha, je možné pomerne efektívne realizovať implementáciou a následnou realizáciou tzv. mozaikovitého kosenia.
- **A.6.** Zvýšenie efektivity a estetizácie zberu komunálneho dopadu v meste je možné realizovať zmenou systému zberu, t. j. nahradením klasických nádob polopodzemnými kontajnermi, ktoré pôsobia menej rušivo, majú jednotný vzhľad, sú v priestore stabilizované a zároveň sú osadené senzormi naplnenosti. Toto všetko prináša pre obyvateľov zvýšenie atraktivity triedenia odpadov a súčasne zníženie emisného a dopravného zaťaženia ulíc mesta.

Oblasť B	Ochrana prírody a krajiny
	B.1. Projekty Zelené sídliská –Príprava a vypracovanie projektov v oblasti zelenej a modrej infraštruktúry – Vypracovanie projektovej dokumentácie pre vydanie stavebného povolenia v podrobnosti realizačného projektu na stavbu: – „Zelené sídliská/lokalita BERNOLÁKOVA-RADVANSKÁ“ – „Zelené sídliská/lokalita GAŠTANOVÁ-LIPOVÁ-LIMBOVÁ-POVSTALECKÁ“ – „Zelené sídliská/lokalita MAGURSKÁ-KRIVÁNSKA-JELŠOVÝ HÁJIK“ – „Zelené sídliská/lokalita MLÁDEŽNÍCKA-DRUŽBY-OKRUŽNÁ“ – „Zelené sídliská/lokalita PODHÁJ“ – „Zelené sídliská/lokalita SEVERNÁ“ – „Zelené sídliská/lokalita VANSOJEJ“ B.2. Obnova mokrade a lúky Laskomerskej doline B.3. Revitalizácia vnútroblokov Tulsá a Sitnianska B.4. Aktualizácia Dokumentu starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica – II. etapa B.5. Mestský park – súťaž návrhov ako príprava na realizáciu revitalizácie verejného parku
	Obdobie realizácie: B.1. Vyhlásenie VOS: 11. 08. 2022. Predpokladaný termín odovzdania posledného stupňa PD: 03/2024. B.2. 2020 –2023 B.3. 10/2021 – 11/2023 B.4. Zmluva o dielo podpísaná dňa 25. 08. 2022 s plnením do 01. 12.2022. B.5. Súťaž prebehla v období október 2022 až marec 2023.

Popis (max. 25 riadkov písmom Calibri 11):

B.1. Projekt Zelené sídliská je zameraný na revitalizáciu zelenej a modrej infraštruktúry vnútroblokov a sídliskových priestorov v rôznych častiach mesta vo vybraných siedmich lokalitách. Predmetom zákazky je vypracovanie a dodanie:

- polohopisných a výškopisných geodetických zameraní riešeného územia,
- hydrogeologického posúdenia vsakovania vôd v riešenom území,
- urbanisticko-krajinárskej štúdie riešeného územia,
- dokumentácie pre územné rozhodnutie (ďalej len DÚR),
- dokumentácie pre stavebné povolenie (ďalej len DSP),
- inžinierskej činnosti,
- odborného autorského dohľadu.

Cieľom zákazky je vyriešenie nasledovných potrieb obytných vnútroblokov a sídliskových priestorov.

1. Návrh optimálneho riešenia revitalizácie priestorov s ohľadom na dodané podklady, so zohľadnením výstupov z participatívnych stretnutí a výstupov z konzultácií s odbornými útvarmi mesta a externými organizáciami. Hlavným cieľom je navrhnuť kvalitný, bezpečný a udržateľný verejný priestor s pridanou hodnotou.
2. Návrh regenerácie vnútroblokov na zvýšenie ekologickej stability a odolnosti mesta v dobe klimatických rizík prostredníctvom adaptačných opatrení. Vytváranie klimaticky odolných verejných priestorov s návrhom prvkov zelenej a modrej infraštruktúry, ktoré budú súčasťou celkovej zelenej kostry mesta Banská Bystrica.
3. Návrh a doplnenie vhodnej zelene zodpovedajúcej kvality a funkcie na voľných plochách a podľa potreby aj pri jednotlivých navrhovaných hracích prvkoch, prvkoch drobnej architektúry a mobiliáru. Zásadnou požiadavkou je maximalizácia zachovania existujúcej vzrastlej zelene a vegetačných plôch.

4. Návrh jednotlivých „modrých“ prvkov (dažďové záhrady, vsakovacie záhony a pod.), ako aj celkového systému na zachytávanie a využívanie zrážkovej vody.
5. Analýza, doplnenie a rekonštrukcia chodníkov. Miestne obslužné komunikácie zostávajú bez organizačno-prevádzkovej zmeny.
6. Analýza, doplnenie a zjednotenie navrhovaných a existujúcich prvkov mobiliáru a drobnej architektúry.
7. Návrh dopravnopláňovacích opatrení na zvýšenie bezpečnosti dopravy s ohľadom na všetkých jej účastníkov (upokojuvanie dopravy).
8. Návrh a rekonštrukcia existujúcich parkovísk na tzv. „zelené“ parkovacie plochy s aplikáciou vodopriepustných, vegetačných materiálov a výsadbou rôznych foriem zelene v čo najväčšej možnej miere.
9. Lokalizácia optimálnych miest pre prípadnú realizáciu stavby hromadnej garáže. Vytvoriť tzv. územnú rezervu a navrhnuť také úpravy sídliskového priestoru, ktoré nebudú výrazne brániť prípadnej realizácii danej stavby. Realizácia nie je súčasťou tohto projektu, ale výhľadovou ďalšou etapou komplexnej revitalizácie lokality.
10. Možnosť návrhu ideového riešenia areálov (materské a základné školy, charita, súkromné oplotené pozemky a iné), ktoré môžu byť neskôr podkladom pre ďalšie projekty.

B.2. Vedľa obľúbeného piknikového miesta Banskobystričanov v Laskomerskej doline, pri sútoku potokov z doliny Bielej hlíny a z Hámorskej doliny, sa nachádza zaujímavý a cenný mokraďový biotop, slatina. Význam mokraďových biotopov v súčasnosti vzrastá nielen z dôvodu ochrany biodiverzity, ale tiež v súvislosti s postupujúcou zmenou klímy, nakoľko sa podieľajú na regulácii vodného cyklu. Prispievajú najmä k zadržiavaniu vody v krajine, k regulácii miestnej klímy, sú tiež prirodzenými čističmi vôd a útočiskami (refúgiami) vzácných a ohrozených druhov rastlín a živočíchov. V tejto mokradi (a na jej vlhkých lúčnych okrajoch) sme zaevidovali 54 rôznych druhov rastlín (medzi nimi sa nachádza viacero druhov drevín, ktorými táto mokraď zarastá). Najvýznamnejší je tu výskyt vstavačovca májového (*Dactylorhizamajalis*), ktorý je v červenom zozname zaradený v kategórii NT (takmer ohrozené druhy). Z ďalších typických mokraďových druhov tu rastie napr. ostrica metlinatá (*Carexpaniculata*), veľmi atraktívny pichliač potočný (*Cirsiumrivulare*), sitina sivá (*Juncusinflexus*), praslička močiarna (*Equisetumpalustre*), škripina lesná (*Scirpusylvaticus*), veronika potočná (*Veronicaheccabunga*); na vlhkých lúčnych okrajoch púta zrak kukučka lúčna (*Lychnisflos-cuculi*), valeriána lekárska (*Valerianaofficinalis*), niekoľko druhov zlatožlté kvitnúcich iskerníkov (*Ranunculus*spp.) a ďalšie druhy. Významným biotopom na severných svahoch vedľa mokrade je i druhovo pestrá mezofilná lúka na vápenci, na ktorej sme zistili 75 rôznych druhov. V červenom zozname sú zapísané a atraktívne: orlíček obyčajný (*Aquilegiavulgaris* - kategória LC), škarda odhryznutá (*Crepispraemorsa* - kat. NT), mečík škridlicovitý (*Gladiolusimbricatus* - kat. LC) a ľalia zlatohlavá (*Liliummartagon* - LC). Z iných atraktívnych druhov je to jarmanka väčšia (*Astrantia major*), zvonček kľbkatý (*Campanulaglomerata*), zvonček konársky (*Campanulapatula*), túžobník obyčajný (*Filipendulavulgaris*), nevädzovec vyvýšený (*Jaceapseudophrygia*), kozia brada východná (*Tragopogonorientalis*) a iné.

B.3.1. Projekt Vnútroblok Tulsá je zameraný na revitalizáciu obytného územia realizovaného v 80. rokoch 20. storočia s ohľadom na súčasné nároky na verejný priestor, a to potreby uplatnenia adaptačných opatrení na zmiernenie dopadov klimatickej krízy, potreby revitalizácie zelene a spevnených plôch s dlhodobou udržateľnosťou a sociálne potreby. Cieľom revitalizácie bolo vytvoriť pobytový priestor pre obyvateľov okolitých bytových domov pre všetky vekové kategórie, obnova verejného priestranstva a revitalizácia porastov. Rekonštruovaný vnútroblok Tulsá, sa nachádza v mestskej časti Fončorda (samostatná mestská časť), ktorá leží v katastrálnom území Radvaň. Riešená lokalita je vymedzená zo severovýchodnej strany mestskou komunikáciou č. 3614E30700 - ulica Tulsá, zo severu MK č. 3614E30800 - ulica Tulsá, z juhozápadnej strany MK pred bytovými domami č. 3614E47700 - ulica Tulsá, od Kyjevského námestia je riešené územie oddelené MK 3614E30600. Okolo riešeného územia sa nachádzajú ďalšie bytové domy "Novej Fončordy". Plochy riešeného vnútrobloku a námestia sú prepojené chodníkmi pre peších. Riešené územie sa nachádza v svažitom teréne, ktoré sa formovalo pri výstavbe sídliska. Na ploche sú vytvorené terasy. Z funkčného hľadiska sa okolo riešeného územia nachádzajú bytové domy - sídlisko Nová Fončorda, tiež objekty občianskej vybavenosti na Kyjevskom námestí (predajne, reštaurácie, rôzne prevádzky, administratíva).

Základné požiadavky na stavbu:

- podpora prírodných prvkov a zelene (revitalizácia plôch zelene a jestvujúcich porastov, doplnenie zelene s funkciou izolačnou, mikroklimatickou, hygienickou i estetickou), podpora ekosystémových služieb, najmä podporujúcich kvalitu ŽP;
- podpora vybavenosti – doplnenie prvkov drobnej architektúry;
- podpora manažmentu nakladania s dažďovou vodou ako adaptačného opatrenia na klimatické zmeny;
- vytvorenie priestoru pre komunitu občanov bývajúcich na ulici Tulskej.

B.3.2. Cieľom revitalizácie vnútrobloku Sitnianska bolo vhodnými úpravami súčasného stavu (komunikácie, zeleň, herné prvky, mobiliár a pod.) zvýšiť kvalitu obytného prostredia obyvateľov dotknutého územia a vhodnými environmentálnymi zásahmi a prvkami zvýšiť ekologickú stabilitu a kvalitu jestvujúcich porastov drevín a celého územia. Všetky nové spevnené plochy sú vodopriepustné a výsadbami pozitívne ovplyvňujeme mikroklimu riešeného územia. Rovnako herné a športové plochy a prvky vrátane malej architektúry a mobiliáru vytvárajú nové možnosti trávenia voľného času obyvateľov v bezprostrednom okolí obytných domov. Tým zvyšujú komfort prostredia a vytvárajú pozitívny vzťah obyvateľov k svojmu okoliu. Všetky prvky a aktivity sú umiestnené s ohľadom na konkrétne mikrolokality s ich špecifikami, ktoré sú plne rešpektované – terén, jestvujúce výsadby, slnečné osvetlenie a podobne. Filozofiou riešenia bolo zvýšiť ekologickú stabilitu a kvalitu prostredia obytného súboru a vytvoriť tak zdravé, príjemné a priťažlivé životné prostredie obyvateľov dotknutého územia bez rozdielu veku a zamerania, s rešpektovaním prírodných zložiek a limitov územia. Programová náplň riešeného územia ako i architektonické a dispozičné riešenie vychádza z charakteru územia a miestnych špecifik prostredia.

B.4. Dokumentácia je pokračovaním Dokumentu starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica, ktorý je rozdelený na niekoľko etáp podľa prioritizácie riešenia lokalít na území mesta Banská Bystrica.

V I. etape, ktorá bola ukončená v roku 2021 (DANIŠ, MODRANSKÝ, FUSKA, 2021), bolo na základe výskumu a hodnotenia drevín riešených 10 samostatných lokalít. V sezóne 2022 výskum pokračoval II. etapou spracovania dokumentu starostlivosti o dreviny na ďalších 5 lokalitách. Dokument slúži ako jeden z podkladov pri územnom plánovaní, ktorý dopĺňa celkovú koncepciu zelenej infraštruktúry v meste Banská Bystrica. Je praktickým nástrojom na správu a rozvoj zelene v meste. Definuje nielen samotnú starostlivosť o dreviny, ale prináša aj návrhy rámcových opatrení týkajúcich sa starostlivosti o dreviny, odporúčané pestovateľské zásahy na všetkých hodnotených drevinách. Ďalej hodnotí statické pomery stromov situovaných v blízkosti frekventovaných lokalít, vyhradených zariadení (detské ihriská, miesta zhromažďovania, zastávky hromadnej dopravy, prístupové komunikácie a pod.) a návrh opatrení a zásahov za účelom zvýšenia bezpečnosti. Súčasťou dokumentu je aj výpočet ekologických benefitov jednotlivých drevín (údaje potrebné k nastaveniu procesu adaptácie na zmenu klímy) vzhľadom na druh, vek, zdravotný, celkový stav – prepočty a údaje pre každú meranú drevinu za 1 kalendárny rok – zachytávanie škodlivých látok z ovzdušia, spotreba CO₂, zachytávanie dažďovej vody.

Inventarizácia drevín na piatich lokalitách: Park pod pamätníkom SNP, Park Trieda SNP I.,II., Park Severná (2. časť), Mládežnícka – Družby – Okružná (2. časť), Bernolákova – Radvanská (2. časť).

Spracovateľom DSoD mesta Banská Bystrica je Technická univerzita vo Zvolene.

B.5. Predmetom súťaže návrhov bolo spracovanie krajinársko-architektonického návrhu revitalizácie Mestského parku Banská Bystrica. Mestský park je Národnou kultúrnou pamiatkou (NKP). Vždy bol a stále predstavuje dôležité miesto z pohľadu ekológie a zároveň je aj dôležitým miestom pre trávenie voľného času ľudí z mesta, napríklad pri ich aktívnom oddychu či skrátení si cesty do práce, alebo školy. V súčasnom stave neplní ani základné funkcie kvalitného verejného priestoru. Cieľom revitalizácie je mestský park zachovať a citlivo pretvoriť pre budúce generácie s prihliadnutím na odborné odporúčania a podnety ľudí žijúcich v Banskej Bystrici. Mestský park má ponúkať možnosti na rekreačné, kultúrne a komunitné aktivity a zároveň má byť zapojený do priestorovej a sociálnej štruktúry okolia.

	Základom obnovy NKP Mestský park je zachovanie pôvodnej kompozície a priestorového usporiadania vegetačných a architektonických prvkov. Návrh revitalizácie by mal tiež reagovať na vývoj klímy a ponúknuť také riešenia, ktoré budú zmierňovať dopady klimatickej zmeny. Zásadnou požiadavkou je maximalizácia zachovania existujúcej vzrastlej zelene, vegetačných plôch a prípadná náhrada spevnených plôch vegetačnými a vodopriepustnými materiálmi a aplikácia vodozadržných opatrení. V priebehu vypracovávaní projektovej dokumentácie je potrebné navrhnuté riešenia konzultovať a odsúhlasovať s Odborom architekta mesta Banská Bystrica, s Krajským pamiatkovým úradom Banská Bystrica a odbornou verejnosťou mesta Banská Bystrica. Výsledný projekt, ktorý bude vypracovaný na základe víťazného súťažného návrhu, musí rešpektovať limity vyplývajúce zo zákona o ochrane pamiatkového fondu a na základe záujmov obyvateľov a vlastného autorského vstupu poskytnú predstavu o ideálnej podobe tejto vzácnej lokality. Projektová dokumentácia bude spracovaná kolektívom pod vedením osoby s odbornou spôsobilosťou v zmysle zákona č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch v platnom znení. Podmienkou pre účasť v súťaži je, aby aspoň jeden člen autorského tímu (riešiteľského kolektívu) bol autorizovaný krajinný architekt.
<i>Spoluúčasť na aktivite: (odborná, finančná, zapojenie verejnosti...)</i>	Stručné zhodnotenie spoluúčasti: Proces prípravy, ako aj vypracovanie projektovej dokumentácie a následná realizácia Zelených sídlisk, Vnútroblokov Sitnianska a Tulska, ako aj Mestského parku je v súlade s Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Banská Bystrica na roky 2015-2023: • Prioritná oblasť – Zdravé mesto. • Globálny cieľ III.: Zvýšiť kvalitu života pre všetkých občanov. • Priorita 7.1: Zeleň a verejné priestranstvá. • Špecifický cieľ: Zabezpečiť rozvoj zelenej infraštruktúry a adaptáciu mesta na klimatické zmeny. • Predpokladaná celková suma na vypracovanie projektovej dokumentácie projektu Zelené sídliská je 616 454,00 EUR bez DPH. Vyčíslenie miery dopadu na rozpočet mesta v prípade následnej realizácie bude možné stanoviť po podrobnejšom rozpracovaní jednotlivých projektov. • Celková suma realizácie revitalizácie vnútroblokov Tulska a Sitnianska predstavuje 1 927 954,17 EUR s DPH. • Celková suma na vypracovanie DSoD bola: Cena za II. etapu 21 400,00 EUR bez DPH. Zo spracovania lokalitných programov z participatívnych procesov (2 kolá verejných stretnutí), dotazníka zameraného na udržateľnú koncepciu parkovania a následných konzultácií medzi oddeleniami mestského úradu, expertmi na životné prostredie a externými organizáciami, boli vypracované zadania pre verejnú obchodnú súťaž (VOS) na výber spracovateľa projektových dokumentácií v projekte Zelených sídlisk. Objednávateľom PD je Mesto Banská Bystrica.
<i>Uvedte relevantné kvantifikovateľné výsledky (maximálne 5): napr.: počet vysadených</i>	B.1. V záujme vyváženého riešenia bolo vybraných 7 lokalít z rôznych častí mesta a to predovšetkým vymedzené priestory vnútroblokov obytných sídlisk s možnosťou využitia širšieho potenciálu verejných území pre vytvorenie udržateľnej kvality života obyvateľov a kvality životného prostredia v meste Banská Bystrica. Celková výmera riešeného územia všetkých siedmich lokalít (bez areálov a budov) je 528 389 m². Celková plocha riešenej verejnej zelene a vodných tokov (bez areálov, budov a spevnených plôch) je 353 180 m². Celková plocha spevnených plôch je 175 209 m², ktorých výmera podlieha posúdeniu technického stavu a prípadnej výmeny za vodopriepustný povrch. 60 strategických a odborných podnetov zozbieraných od obyvateľov v procese participácie projektu (podnety, pri ktorých rozhodovanie

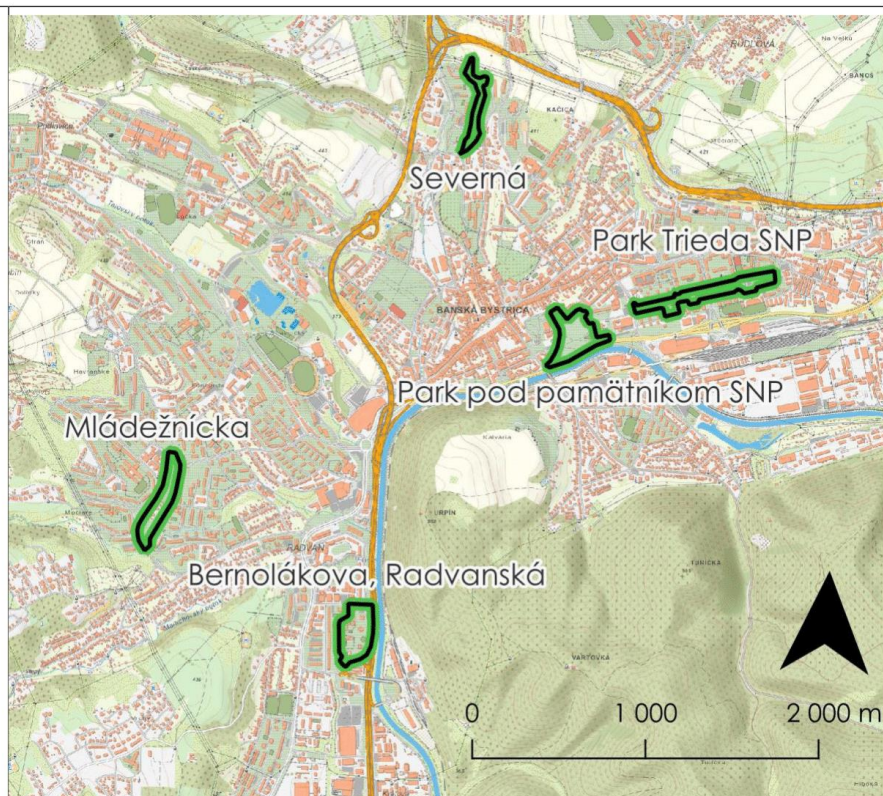
stromov, zváženie plochy verejnej zelene, počet zapojených obyvateľov..	je v kompetencii príslušných odborov, oddelení mestského úradu, ZAaRESu, Mestských lesov, Krajského pamiatkového úradu, Slovenského vodohospodárskeho podniku a Mestskej polície)
	B.2. Celková výmera ošetrovanej plochy je 1890 m ² . Počet zásahov podľa sledovaného obdobia 12.
	B.3.1. Plocha riešeného územia je 14 445 m ² . Voda: pre retenciu je využívaná dažďová voda z parkoviska. Jedná sa 81 m ³ (množstvo dažďa za jeden mesiac). Otvorený rigol s funkciou odvádzania zadrživanej vody je betónový vodonepriepustný, ukončený napojením do existujúcej vpuste cez novonavrhovanú dažďovú vpusť. Zeľeň: Výmera vegetačných plôch v riešenom území je 9299 m ² , čo je 66 % celého riešeného územia. Koeficient vsiakavosti je 0,76, pretože väčšina spevnených plôch má vsiakavé povrchy (pryžový povrch i hliniopiesčité povrchy). Na ploche bolo vysadených 110 stromov, z toho stromy kostrové pri nových výsadbách predstavujú podiel 31 %, stromy doplnkové 34 %, stromy výplňové 25 % a ovocné 10 %. Líniovú kompozíciu podporuje i výsadba krov vedená po obvode riešenej plochy, spolu ide o 462 m ² krov.
	B.3.2. Plocha riešeného územia je 32 043 m ² . Zrealizované výsadby: – 133 ks stromov, – 1 390 ks kríkov, – 2 790 ks cibulovín, – 2 232 ks trvaliek.
	B.4. Aktualizácia Dokumentu starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica – II. etapa Celková plocha riešeného územia predstavuje 19,34 ha, z toho: 1. Lokalita Mládežnícka – Družby – Okružná (2.časť) = 4,48 ha 2. Lokalita Bernolákova – Radvanská (2.časť) = 5,29 ha 3. Lokalita Severná (2.časť) = 1,34 ha 4. Park pod Pamätníkom SNP = 4,95 ha 5. Park Trieda SNP I., II. = 4,46 ha Zastúpenie ihličnatých a listnatých stromov v hodnotených územiach

Lokalita	Počet drevín			
	Ihličnaté	Listnaté	Spolu	% podiel
Mládežnícka - Družby, Okružná	354	507	861	28
Bernolákova - Radvanská	150	302	452	15
Severná	37	848	885	29
Park pod pamätníkom SNP	164	245	409	13
Park Trieda SNP	210	242	452	15
SPOLU	915	2144	3059	100

B.5. Rozloha celého riešeného územia je 8,4 ha, z roho takmer 6,6 ha tvorí zeľeň. Z plochy riešeného územia bol pre túto súťaž vyňatý areál tenisových kurtov s rozlohou 0,48 ha.

	Na participatívnom procese sa zúčastnilo viac ako 400 obyvateľov mesta Banská Bystrica. Na záver súťaže sa uskutočnila vernisáž výstavy všetkých súťažných návrhov za účasti približne 80 obyvateľov mesta, ďalší mali možnosť pozrieť si výstavu v priebehu jedného mesiaca v priestoroch budovy historickej radnice. Súčasťou vernisáže bola rekapitulácia doterajších krokov v projekte Mestského parku, ďalej prezentácia návrhov, ktoré skončili na troch najvyšších priečkach a na záver moderovaná diskusia s víťazným tímom a zástupcami členov poroty.
	<i>Uviesť stručne skúsenosti z projektu pre príklad dobrej praxe:</i> B.1., B.5. Zapojenie obyvateľov a odborníkov do plánovacieho a rozhodovacieho procesu pri spoločensky dôležitých témach a verejných priestoroch je kľúčom k úspešným a udržateľným projektom. Projekty Zelených sídlisk, ako aj Mestského parku, jednoznačne patria medzi projekty, kde je zapojenie obyvateľov a odborníkov nielen vítané, ale aj nutné z pohľadu vytvorenia priestoru, ktorý má byť funkčný, citlivý k potrebám Bystričanov. Participatívny proces v projektoch zastrešuje koordinátorka pre participáciu a Otvorené vládnutie mesta Soňa Kariková v spolupráci s Dialogue Centre, n.o. v zastúpení s Evou Mazancovou. Koordinátorky participatívneho procesu k revitalizácii daných priestorov využívajú k nastavovaniu procesu metodiku Art of Hosting (Umenie hostovania). B.4. Aktualizácia predmetného dokumentu, ale hlavne využívanie v každodennej praxi za pomoci moderných informačných technológií a ďalších inovatívnych nástrojov je nevyhnutná v oblasti náležitého fungovania územnej samosprávy, ako aj v organizáciách spravujúcich majetok mesta Banská Bystrica. Pri obdržaní finančnej náhrady za výrub drevín by mala byť v prvom rade časť takýchto prostriedkov využitá výlučne, v ideologickom súlade so zmyslom zákona č. 543/2002 Z.z. § 48 predmetného zákona, na úhradu nákladov spojených s aktualizáciou Dokumentu starostlivosti o dreviny. Dôležité je, aby aktualizácia daného dokumentu bola vykonávaná priebežne, systematicky a aby daný dokument bol vždy prispôsobený novým technologickým, ako aj klimatickým podmienkam.
Zoznam príloh:	B.1. Príloha č. 1 Zadania k Zmluve o dielo: Zelené sídliská/lokalita BERNOLÁKOVA – RADVANSKÁ Príloha č. 2 Zadania k Zmluve o dielo: Zelené sídliská lokalita GAŠTANOVÁ – LIPOVÁ – LIMBOVÁ – POVSTALECKÁ Príloha č. 3 Zadania k Zmluve o dielo: Zelené sídliská/lokalita MAGURSKÁ – KRIVÁNSKA – JELŠOVÝ HÁJIK Príloha č. 4 Zadania k Zmluve o dielo: Zelené sídliská/lokalita MLÁDEŽNÍCKA – DRUŽBY - OKRUŽNÁ Príloha č.5 Zadania k Zmluve o dielo: Zelené sídliská/lokalita PODHÁJ Príloha č.6 Zadania k Zmluve o dielo: Zelené sídliská/lokalita SEVERNÁ Príloha č.7 Zadania k Zmluve o dielo: Zelené sídliská/lokalita VANSOVEJ Príloha č.8 https://www.banskabystrica.sk/zelenesidliska/

Zoznam
príloh:

Príloha č. 1: Lokalizácie riešených území v meste Banská Bystrica

Príloha č. 2: link na zverejnený dokument na stránke Mesta Banská Bystrica

<https://www.banskabystrica.sk/uzemne-planovanie/kategorie-uzemnych-planov/uzemne-generely-uses-koncepcie/>

B.3.1. – 3.2.

Príloha č. 1: Výkres celkového riešenia - vnútroblok Tulsá

Príloha č. 2: Výkres celkového riešenia - vnútroblok Stnianska – etapa. 1

Príloha č. 3: Výkres celkového riešenia - vnútroblok Stnianska – etapa. 2

B.5.

Link na stránku mesta: <https://www.banskabystrica.sk/mestskypark>

Oblasť C	Zdravé mesto	
Názov konkrétnej aktivity, ktorá bude hodnotená	C.1. Projekt <i>Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica</i> - APMA C.2. Uplatnenie princípov participatívneho plánovania s obyvateľmi mesta (projekty „Zelené sídliská“, „Revitalizácia mestského parku“) C.3. Behaviorálne intervencie v miestnej samospráve C.4. Podpora cykloprevazy	Obdobie realizácie: C.1. 2021 – 2023 C.2. 2020 – 2023 C.3. 2020 – 2022 C.4. 2019 – 2023
Popísať aktivity alebo opatrenia zamerané na zlepšenie kvality jednotlivých environmentálnych determinantov/faktorov, ktoré vplyvajú na kvalitu života obyvateľov v mestách a zdravého mesta (napr. ovzdušie, hluk, svetelný smog, odpady, zmierňovanie nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, kontaminácia pôdy a voda na území mesta, doprava a iné) ktoré mesto zrealizovalo alebo podporovalo. Popísať jedinečné riešenia, ktoré je možné v podmienkach miest aplikovať, najmä revitalizovanie verejných priestorov, obnova lokalít brownfieldov, budovanie infraštruktúry pre cykloprevazu a peších, realizácia ochladzovacích prvkov v meste, pitných fontán, protihlukových stien, ochranných hrádzi a úpravy vodných tokov v urbanizovaných územiach, znižovanie svetelného znečistenia, odstraňovanie environmentálnych záťaží, zlepšenie dopravnej situácie v obytných zónach, vytvorenie možnosti k zvyšovaniu relaxačno-pohybových aktivít obyvateľov a realizácia projektov na podporu zdravého mestského prostredia. Popísať ako mesto iniciovalo alebo ako sa zapojilo do konkrétnych informačných kampaní za čistejšie a zdravšie mesto a do vzdelávacích aktivít, aký bol percentuálny podiel vynaložených finančných prostriedkov z rozpočtu mesta na uvedené aktivity v meste. Prezentovať ako boli verejnosti prístupňované a poskytované relevantné informácie vo vzťahu ku kvalite životného prostredia mesta a zdravia obyvateľov: Dni zdravia, Európsky týždeň mobility, dobrovoľnícke aktivity, mestský grantový systém atď.		
Popis (max. 25 riadkov písmom Calibri 11): C.1. Mesto Banská Bystrica v rokoch 2021 – 2023 realizuje projekt <i>Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica</i>, ktorý bol podporený z grantov EHP a jeho rozpočet je viac ako 1,4 mil. EUR. Ide o komplexný projekt mesta cielený na vysporiadanie sa s negatívnymi dopadmi zmeny klímy v našom meste, ale aj na aktívne opatreniami, ktorých výsledkom bude celková úspora viac ako 1800 t CO₂ v našom meste. Partnerom projektu je Nórsky inštitút pre mestský a regionálny výskum (NIBR) Metropolitná univerzita v Osle – Norwegian Institute for Urban and Regional Research (NIBR) Oslo Metropolitan University. Kľúčovým výsledkom projektu má byť Akčný plán pre mitigáciu a adaptáciu na zmenu klímy mesta Banská Bystrica - APMA (predpokladaný termín schválenia – jeseň 2023), ktorý bude predstavovať základný strategický dokument mesta v oblasti zmeny klímy s presahom na takmer všetky koncepcie mesta. Tento dokument je tvorený participatívnym procesom, aj spoluprácou s expertami v území (pracovná skupina). V období 2022 – 2023 bola zrealizovaná komplexná rekonštrukcia Materskej školy Šalgotárjanska ako príklad synergie fondov a grantov, nakoľko energetické opatrenia boli realizované v rámci tohto projektu z grantov EHP, časť „rozšírenie kapacít“ bola realizovaná z Integrovaného regionálneho operačného programu. V rámci areálu tejto školy, ako aj na škole Družby boli realizované výsadby stromov a krov a zrealizované dažďové záhrady a tienenie detských ihrísk. Plánovaná je výmena vybraných nepriepustných povrchov za priepustné. Plánovaná je modernizácia verejného osvetlenia v mestskej časti Fončorda na 467 bodoch verejného osvetlenia. Mesto tak nadväzuje na predchádzajúce etapy modernizácie verejného osvetlenia vykonané		

najmä v mestskej časti Uhlisko. Mesto sa zaviazalo v rámci dosahovania ďalších klimatických cieľov obmedziť ťažbu v Mestských lesoch Banská Bystrica, modernizovať budovy s cieľom zlepšenia ich energetickej efektívnosti, podporovať kampaň Do práce na bicykli. Začali sme s prípravou zriaďovania mestskej FVE elektrárne. Na jar 2023 bol schválený Plán udržateľnej mobility, ktorý je usmerňujúcim dokumentom v oblasti udržateľnej mobility na území mesta.

C.2. V rámci Iniciatívy pre otvorené vládnutie, ku ktorej sa mesto Banská Bystrica prihlásilo a ktorej cieľom je systematicky podporovať participatívne procesy a procesy spolupráce so širokou ako aj odbornou verejnosťou, sa v oblasti spolupráce obyvateľov a mesta začalo intenzívne zaoberať najmä témou klimatickej krízy. V rámci Iniciatívy pre otvorené vládnutie bolo zorganizovaných niekoľko participatívno – vzdelávacích projektov.

C.2.1. Najväčší význam malo zapojenie participatívneho procesu ku projektu obnovy Mestského parku, kde sa zapojilo vyše 200 obyvateľov. Informačné a vzdelávacie aktivity – aby bola možná kvalitná spolupráca mesta, obyvateľov a odborníkov pri návrhu revitalizácie Mestského parku, je dôležité, aby všetky zapojené strany rozumeli témam a limitom, ktoré sú v tomto procese dôležité. Mestský park, ako národná kultúrna pamiatka, a zároveň dôležitý biotop v centre Banskej Bystrice, si vyžaduje porozumenie a zoznámenie sa s históriou, ochranou pamiatok a s pro-klimatickými riešeniami zelenej a modrej infraštruktúry. Súčasťou vzdelávacích aktivít boli vzdelávacie články v Radničných novinách a na sociálnych sieťach, prechádzky v parku "Potulky mestom" a Medzinárodná odborná konferencia k obnove mestského parku.

Aktivity zamerané na zisťovanie potrieb obyvateľov, hodnôt parku a vytvárania vzťahu obyvateľov k parku, v rámci ktorých sme zrealizovali napr. 10 fokusových rozhovorov s rôznymi skupinami obyvateľov, rozhovory so starousedlíkmi či plánovacie stretnutia v parku (priorizovanie podnetov od obyvateľov)

C.2.2. Počas participatívnych diskusií v rámci projektu ZELENÝCH SÍDLISK s verejnosťou sme sa obyvateľov pýtali nielen na ich predstavy, akú podobu by revitalizácia ich sídlisk mala mať, ale aj na to, či by mali záujem podieľať sa na adaptačných aktivitách. Spoločne s odborníkmi a so súkromným mestským ekocentrom „Malá Líška“, sme vytypovali viacero nenáročných opatrení pre zlepšenie kvality životného prostredia a biodiverzity, na ktorých sa môžu podieľať obyvatelia sídlisk okamžite, bez väčších projektov a financií. Výsledkom našich snáh bol pilotný projekt „Procesy zapájajúce obyvateľov do podpory biodiverzity na sídliskách v Banskej Bystrici“. Projekt sa zameriava na realizáciu soft opatrení, čiže jednoduchých opatrení na podporu biodiverzity na Zelených sídliskách mesta Banská Bystrica v spolupráci s obyvateľmi mesta a na prípravu dokumentov potrebných k funkčnej realizácii opatrení. Ide o stanovenie pravidiel, podľa ktorých si bude môcť každý obyvateľ v prípade záujmu sám postaviť napríklad búdku pre veвериčku, vyvesiť ju a ďalej sa o ňu starať = systém adopcie vzniknutých prvkov. Tak umožníme obyvateľom budovať prvky podporujúce biodiverzitu v meste a zabezpečíme kvalitnú starostlivosť o ne. Podobný systém vznikne aj pre záujemcov o komunitné kosenie, ktoré je spojené s kompostovaním pokosenej trávy. Pilotný projekt komunitného kosenia a kompostovania odštartujeme na Fortničke. Podujatia sa uskutočnili na Zelených sídliskách a sú určené všetkým obyvateľom mesta. Predstavené manuály budú použiteľné na celom území mesta. Pravidlá budú nastavené tak, aby predchádzali konfliktným situáciám (nevhodné umiestnenie, susedské spory, odbremenenie organizácie ZAaRES) a otestovali fungovanie niektorých prvkov (kompostovisko) pred tým, ako ich začneme aplikovať na ďalších sídliskách. Pri tvorbe pravidiel budeme úzko spolupracovať s oddeleniami mesta, organizáciou ZAaRES a ďalšími odbornými organizáciami.

C.3. V septembri 2021 sa zahájili aktivity projektu APVV „Behaviorálne intervencie v miestnej samospráve: zvyšovanie účinnosti miestnych verejných politík“ v rámci zmluvy o spolupráci mesta Banská Bystrica s Ekonomickou fakultou Univerzity Mateja Bela a Univerzitou Komenského. Aktivity boli zamerané na postrčenie jednotlivcov k zmene ich správania poukázaním na konkrétne nedostatky v oblasti užívania verejných

priestranstiev. Prvá aktivita bola zameraná na poukázanie na znečisťovanie verejných priestranstiev žuvačkami. Na prilepené žuvačky sa poukázalo na autobusovej zastávke na Námestí slobody, ktorá je najväčším dopravným uzlom mesta, kde sa ich vyznačilo výrazným dočasným sprejom až 4 512 ks. V prvej polovici októbra sa pokračovalo aktivitou poukázania na problematiku ohorkov a to tým, že bol na zastávke Tajovského školy umiestnený hlasovací smetný kôš na ohorky z cigariet. Vhodením žuvačky či ohorku tak ľudia budú môcť zahlasovať za vybranú odpoveď na zvolenú otázku. Výhodou navrhovanej alternatívy je možnosť ľubovoľne si meniť text a miesto umiestnenia koša, a tým obyvateľov motivovať vhodným heslom k vhoďeniu ohorku do koša. Poslednou aktivitou bolo osadenie obrázkových stôp s popisom v smere smetných košíkov za účelom usmernenia okoloidúcich ku smetným košíkom. Projekt bol financovaný z prostriedkov APVV poskytnutých Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici.

C.4. Mesto Banská Bystrica považuje rozvoj cyklo dopravy za dlhodobý prioritný cieľ zlepšenia životného prostredia obyvateľov a dopravnej situácie v meste. V minulých rokoch bolo realizovaných viacero projektov, na ktoré nadväzujú aktuálne prebiehajúce aktivity. Základným dokumentom je "Územný generel nemotorovej dopravy mesta Banská Bystrica", ktorého základným princípom je prepojenie častí mesta s centrom, z ktorého vyplýva návrh siete cyklotrás (10 hlavných radiál a malé prepojovacie úseky spájajúce jednotlivé časti mesta) v celkovej dĺžke 46,6 kilometra, vrátane doplnkovej infraštruktúry. Na jeseň v roku 2019 bola ukončená výstavba cyklistického chodníka Europa Shopping Center – Podlavice, o dĺžke 2,5 km. V súčasnosti sú rozpracované v rôznom štádiu inžinierskej činnosti hlavné radiály cyklotrás ako napr. ušťák – Senica a os Hušták – Kráľová – vetva A, B, C. Významná je výstavba cykloľávky ponad rýchlostnú cestu I. tr. R1 v Kráľovej. Za rok 2022 sa podarilo zrealizovať dva významné úseky cyklotrás. V centre mesta je to úsek o dĺžke 880 metrov Strieborné námestie – Medený Hámor, formou združeného chodníka. V mestskej časti Radvaň – Kráľová bola v rámci rekonštrukcie cestného povrchu ul. Sládkovičova vyznačená vodorovným dopravným značením cyklotrasa v dĺžke 2,1 km v oboch smeroch. Taktiež bol v rámci komplexnej rekonštrukcie povrchov ciest a chodníkov vyznačený úsek na Švermovej ul.

<i>Spoluúčasť na aktivite: (odborná, finančná, zapojenie verejnosti...)</i>	<i>Stručné zhodnotenie spoluúčasti:</i> C.1. – Nórsky inštitút pre mestský a regionálny výskum (NIBR) Metropolitná univerzita v Osle – Norwegian Institute for Urban and Regional Research (NIBR) Oslo Metropolitan University – participatívne plánovanie na úrovni obyvateľov a odborných skupín, zložených zo zástupcov odborných referátov Mesta a členov odbornej verejnosti C.2. – Participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte "Zelené sídliská" – Procesy zapájajúce obyvateľov do podpory biodiverzity na sídliskách v Banskej Bystrici – Participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte "Revitalizácia mestského parku" – Participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte tvorby "Akčného plánu pre mitigáciu a adaptáciu na zmenu" C.3. – spolupráca mesta Banská Bystrica s Ekonomickou fakultou Univerzity Mateja Bela a Univerzitou Komenského C.4. – aktivita vychádza z Územného generelu nemotorovej dopravy mesta B.Bystrica, ktorý bol realizovaný v rámci spolupráce odborných útvarov Mesta Banská Bystrica s Občianskou cykloiniciatívou Banská Bystrica
--	---

<i>Relevantné merateľné výsledky(max.5): napr.: aktivity zrealizované na zlepšenie kvality environmentálnych determinantov, počet zapojených subjektov do realizácie projektov na podporu zdravého mestského prostredia, aktivity zamerané na zapojenie verejnosti do činností na podporu kvalitného života v meste atď..</i>	C.1. – Vypracovanie a realizácia projektu Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica, ktorý bol podporený z grantov EHP a jeho rozpočet je viac ako 1,4 mil. EUR. Ide o komplexný projekt mesta cielený na vysporiadanie sa s negatívnymi dopadmi zmeny klímy v našom meste, ale aj aktívnymi opatreniami, ktorých výsledkom bude celková úspora viac ako 1 800 t CO₂ – Plánovaná je modernizácia verejného osvetlenia v mestskej časti Fončorda na 467 bodoch verejného osvetlenia. C.2.1 – Informačno-vzdelávacie aktivity: informovanie a osвета obyvateľov o problematike modrej a zelenej infraštruktúry, súčasných trendoch v riešení verejných priestranstiev v tejto oblasti, o príkladoch dobrej praxe prostredníctvom vzdelávacích diskusií, prezentácií, brožúr a lokálnych prechádzkach obyvateľov s odborníkmi. – Realizácia 3 kôl participatívnych verejných stretnutí s obyvateľmi v siedmich sídliskových lokalitách (dokopy 21 participatívnych stretnutí s dosahom cca 600 obyvateľov). C.2.2. – Zrealizovali sme 6 verejných podujatí, na ktorých sme šírili osvetu o potrebe zelených a modrých opatrení v meste, zvyšovali environmentálne povedomie všetkých generácií obyvateľstva a budovali prvky reálne podporujúce biodiverzitu. – Stanovili sme pravidlá budovania a starostlivosti o jednotlivé prvky (kompostovanie, búbky pre živočíchy a pod.) a nastavili systém adopcie prvkov obyvateľmi pre ich udržateľnosť. Tieto pravidlá boli na podujatiach odprezentované a naďalej sú obyvateľom prístupné a www.malaliska.sk. – Do projektu sa zapojilo po organizačnej a realizačnej stránke 5 sídliskových komunít mesta. – Podujatia navštívilo polu 135 obyvateľov, postavili a umiestnili sme 8 búdok pre vodnáre a trasochosty, 2 hmyzie domčeky, 3 búdky pre sýkorky, 2 polobúdky pre žltouchosty/mucháre, 2 vtáčie krmidlá, a 1 búdku pre veveričky. C.3. Aktivita osadenia hlasovacieho koša na ohorky z cigariet, tzv. hlasovacieho špakovníka bola realizovaná na jednom mieste, t. j. na frekventovanej zastávke MHD a miestnej dopravy v blízkosti 4 stredných škôl. Aktivita vyznačenia žuvačiek prebehla na dvoch zastávkach MHD na Nám. Slobody na ploche približne 1 000 m³, kde bolo dočasným sprejom vyznačených 4 512 ks žuvačiek poukazujúcich na problematiku znečistenia verejných priestranstiev. C.4. – združený chodník Strieborné námestie – Medený Hámor: dĺžka 880 metrov – Radvaň – Kráľová bola v rámci rekonštrukcie cestného povrchu ul. Sládkovičova vyznačená vodorovným dopravným značením cyklotrasa v dĺžke 2,1 km v oboch smeroch
--	--

Uved'te stručne skúsenosti z projektu pre príklad dobrej praxe:

C.2. Participatívne plánovanie je dôležitým nástrojom pri tvorbe verejných priestranstiev mesta, najmä v okolí obydľí obyvateľov, ktorí najlepšie poznajú podmienky života v nich, a pomáhajú Mestu pri ich realizácii a určovaní cieľov a slabých stránok na, ktoré sa je potrebné zamerať za účelom zvýšenia kvality života.

C.3. Projekt nás naučil, že aj malým opatrením s nízkymi vstupnými nákladmi (obstaranie koša, spreju) sa dá poukázať a upozorniť na nedostatky verejných priestranstiev, ako je ich znečisťovanie ohorkami cigariet a žuvačkami.

C.4. Vo veci rozvoja cyklo dopravy je potrebné prijímať strategické dokumenty, ktoré sú podporou pri plánovaní a následnej realizácii budovania cyklotrás. Vytvorenie podmienok pre bezpečný a atraktívny pohyb cyklistov po meste je nevyhnutnou podmienkou pre zlepšenie stavu dopravy v meste. V porovnaní s automobilovou a hromadnou osobnou dopravou sa jedná o ekologicky, ale aj ekonomicky menej náročnú formu prepravy. Výstavba cyklistických chodníkov vytvára podmienky na zníženie objemu individuálnej automobilovej dopravy a prispieva k návratu obytnej funkcie mesta. Cyklo doprava zároveň priaznivo vplýva na životné prostredie znížením emisií a zároveň podporuje zdravie obyvateľov.

